

Тетяна Фролова

*Зачерпніть води
в долоні*

Львів
Видавництво «Край»
1999

Четверта збірка поезій Тетяни Фролової “Зачерпніть води в долоні” - вилив чистих і сокровених почуттів, котрими щиро і відверто ділиться поетеса. У книгу ввійшли поезії громадянського звучання, інтимна та пейзажна лірика, дитячі вірші та поеми про материнські почуття та славетне минуле краю. У кожному творі - позиція авторки - українки, її любов до світу, котрий вона не бачить, але відчуває востократ гостріше та емоційніше. У кожному рядку - надспрага, захоплення чи засудження, усе, що наповнює небайдужу натуру людини.

Читайте, вдумайтесь у кожне слово, відчуйте мелодію чистого джерельного почуття.

Усім, хто цікавиться поезією, хто шукає вагомості та глибини у слові...

*Редактор Ірина Цельняк
Обкладинка Тетяни Коломийчук*

Авторка висловлює щире подяку людям, без котрих ця книжка не побачила б світ:

Генеральному спонсору - Мирославу Сенику - голові
Личаківської райдержадміністрації м. Львова,

Богдану Дурняку - директору Львівського
поліграфічного технікуму УАД,

Миколі Пономарьову - директору АТЗТ Львівського
жиркомбінату,

Роману Грунтківському - директору ТзОВ “Говерла”.

Замість передмови

Завжди знайдеться хтось такий, що запитає, чому саме таку назву має моя книжка. А й справді, чому?

Коли я називала першу збірку “ВИКЛИК ДОЛІ”, тут пояснювати майже не було потреби. Назви “ПОВІНЬ” і “СОЛОСПІВ” я ще пояснила. А от, чи зумію пояснити назву “ЗАЧЕРПНІТЬ ВОДИ В ДОЛОНІ”? Спробую. Але й ви спробуйте. Спробуйте вмити лице своє не водою з-під крана, а джерельною, або хоча б водою, щойно принесеною з криниці. Складіть долоні човником, зачерпніть води - і вмийте своє лице. І то нічого, що вода потече вам за комір... Правда добре?

Але я не тільки те хотіла сказати. Умившись такою водою, ніби стаєш ближче до природи, до землі. Я захоплююся людьми, що обливаються холодною водою навіть взимку, що ходять босоніж по землі. Я не здатна на такий подвиг, у мене просто на таке мужності не вистачило б. Я люблю смачно поїсти, поспати, люблю тепло.

Але от вмитися джерельною водою, коли тільки є така можливість, - я також люблю і вам раджу.

Вода супроводжує людину протягом всього життя, від народження і до останньої дороги. Майже кожен наш обряд пов'язаний з водою. А молодят хіба не перестрівають з повними відрами? Ви думаете це так собі?

А ви ніколи не помічали, що, коли стоїш біля води, то чомусь тягне на пісню, неодмінно хочеться співати? Чи у вас такого не буває? Чи у вас з собою транзистор? Вимкніть. І, впевнена, вам захочеться співати, навіть у тому випадку, коли ви не дуже вмієте. Недаремно ж кажуть: джерело народних пісень. Зачерпніть в долоні із цього джерела. Припадіть до джерела народної пісні, народного обряду, мови, звичаїв - все це таке правічне і розумне, що відкриває вам очі на світ, на той предивний світ, в якому ми з вами живемо.

Отже, зачерпніть води в долоні, а вже потім, коли руки обсохнуть (не обов'язково витирати їх рушником), беріться за цю книжечку - тоді ви її зрозумієте.

А доля моя не така вже й зла, хоч і кинула я її колись свій виклик. А може вона просто зрозуміла, що я сильніша від неї, і з тим змирилася. Вона подарувала мені друзів і ще тих, хто не байдужий до мого слова, до моєї пісні, доля подарувала мені вас, дорогі мої читачі, - і від того я стаю міцнішою і можу впевнено йти по землі і... писати вірші.

Чи важко поетам? Важко. Бо через тебе проходять не лише радощі, а й болі, свої і чужі, бо в саме серце вражає плач скривдженої дитини. Але нехай так. Це краще, ніж бути незворушною кам'яною брилою і прожити таке довге життя. Дай же мені, Боже, щемливе людське серце, і хай воно завжди відчуває і відгукується на людську радість і печаль. А з радості і печалі, з пісні і любові народжується поезія. Як чисте живе джерело, б'є вона з поетового серця. Зачерпніть же води в долоні, припадіть до живого джерела. Хочу, хочу напоїти спрагли душі. Допоможи мені, Боже.

ЗАЧЕРПНІТЬ ВОДИ В ДОЛОНІ!

1.
*Зачерпну води в долоні
І нап'юся мов дитина.
А вода така прозора,
Що у ній лице відбилось,
Ніби в дзеркалі коштовнім
Кришталевого палацу,
Де колись була я в казці
У принцеси на гостині.*

*Зачерпну води в долоні
І лице своє умию -
Й потече вода за комір -
Й засміюся я безжурно,
Як в далекому дитинстві,
Коли з батьком ми ходили
До кринички, що у полі
Людям срібло дарувала.*

*Сонцю крикну: "Пити хочеш?
То ходи мерщій, напийся,
Та дивись, вода холодна
Промінь твій не остудила б..."*
*Опустило сонце промінь -
Й зачерпнуло того дива.
А вода така прозора,
Що у ній весь світ відбився -
Добрій світ мого дитинства:
І примарний, і казковий,
Де завжди панує згода,
І добро, і тиха лагідь,
І бентежність, і сум'яття,
І любов, і ніжна пісня,
І безжурний сміх дитини,
Справедлива й добра казка.*

*Зачерпніть води в долоні,
Як в далекому дитинстві,
Коли ви не знали смутку
І облуди, і обману.
І забудьте на хвилину
Ваші клопоти щоденні,
Ваші радості і болі.
Зачерпніть води в долоні, -
Того дива, того срібла,
Того сонячного світла
І добра, і прохолоди,
І землі п'янкої сили...
Зачерпніть води в долоні!*

2.

*Зачерпніть води в долоні -
І не треба вам відерця.
Хай вона освіжить скроні
І пройме вас аж до серця.
Має силу незбориму
Та вода, свята і чиста.
Берегтиме вас незримо,
Хоч з села ви, хоч із міста.
І омие вас від скверни,
Вам докору не сказавши.
І на добре вам поверне
І віднині і назавше.*

НА РУЇНАХ БАТЬКІВСЬКОЇ ХАТИ

Не полохайся, пташино!
Я тебе не потривожу.
Я не гостя - господиня.
Я прийшла на ці руїни
Поклонитися низенько
Тій землі, тій благодатній,
Що колись мене зростила
І дала наснаги й сили,
І в широкий світ пустила,
Зігриваючи в негоду...
Знать, погана господиня,
Що застала тут руїни...
Ані мами, ані тата.
Ані батьківської хати...
Чом не вийдете ви, мамо?
Чом не стрінете ви, тату?
Свою доньку нерозумну,
Що прийшла, та жаль - запізно...
Де була моя колиска,
Деревице росте, як диво.
Можє, тато, ви із неба
Насінинку цю рукою
Мовчки кинули на землю,
Щоб сказати своїй доні:
“Не вмирає символ роду,
І не владна тут руїна.
Дістає корінням воду
Ця зелена деревина.
Знать, жива земля під нею.
Не сумуй, моя дитино!
Стали ми тепер ріллею,
Ти ж - зелена деревина.
То ж бери корінням соки
Ти з землі, що медом пахне.
Що родилося високим,

*Те у буднях не зачахне.
То нічого, що руїна.
Бачиш дерево зростає.
Так і наша Україна
Ще відродиться, я знаю”.
Я прокинулась неначе.
Ті слова я ніби чула.
А пташина скиглить, плаче
Над сучасним, над минулим.
Не полохайся, пташино:
Я тебе не потривожу.
Лиш зелену деревину
Уявити завтра можу,
Що верхів'ям ген могутнім
Небо синє підтирає.
Це вже я, запевне, знаю.
Я вклонилася низенько
Тим освяченим руїнам
І пішла. А десь близенько
Вирувала Україна.*

ПРИНЦИПИ БУТТЯ

(як я їх собі уявляю)

*Коли підійдеш до чужої любові,
Не суди
І не питай чому:
Значить - так треба.*

*Коли підійдеш до чужого щастя -
Не заздри,
Бо твоє
Злякається та й утече.*

*Коли підійдеш до чужої біди,
Відведи.
Коли бачиш, що хтось на межі,
Допоможи.*

*Якщо не знаєш, чи це зло, чи добро,
Приміряй до себе.
Зла не чини.
Бо добро
Від тебе відвернеться.*

*Я стояла, немов на вогні,
На розплавленому металі.
Спраглі губи шептали: "Ні, ні..."
Я не знала, що буде далі.*

*Й не було ні краплини води,
Тільки хмарка пливла у небі.
Я молилася: "Відведи!"
Та почула, сказав хтось: "Не треба".*

*І здавалось, що вже межа,
Що немає мені порятунку,
А в душі - не розпач, не жах,
Тільки спогад і присмак цілунку.*

*А в душі - все те, що було:
Пр'яний вітер, роса на травах,
І хлоп'ятко моє кучеряве
Рученята до мене тягло.*

*І раптом без зайвих слів
Хтось ступив в зачароване коло,
Взяв за руку мене і повів
З того пекла кудись у поле.*

*Ні про що його не просила,
Та сказав він тихо мені:
“Боса стань на траві чи й стерні -
І земля додасть тобі сили.*

*І в долоні води зачерпни,
І умийся від скверни і бруду,
І напийся, й молитву шепни -
І побачиш, що станеться чудо”.*

*Чудо сталося: іду у житті
Я твердою й міцною ходою.
Дарував мені Бог сили ті
Із моєю землею й водою.*

ЧУМАКИ

Мої діди ходили в Крим по сіль.
Ще не було тоді мене на світі.
Та пісня їх тужлива звідусіль
Пливе до мене крізь роки й століття.

Я - чумаківна... тих степів нема -
Розлогих, неозорих... поорали...
І виглядати чумаків - дарма:
Вже солі тої стільки назбирали...

Із наших сліз, із нашої біди.
Що вже й за нею в Крим ходить не треба.
Та дивиться мій дід з нічного неба -
Чумацьким шляхом сіль везе сюди.

І лине пісня: "Гей, мої воли!.."
І слухає ту пісню чумаківна.
Якби ми знали та якби могли...
А шлях у небі - і ясний, і рівний...

І котиться по нім чумацький віз,
І пчиha місяць, наковтавшись солі.
Блищить та сіль з-під дідових коліс
І сиплеться на землю... У безсонні

Хтось вийде тихо й стане на поріг,
Розвіє сумнів помахом долоні
І тихо скаже: "От і випав сніг..."
А спробуй-но! А може він солоний?..

* * *

*Нехай ніким не буду я почута,
Якщо рядки мої того не варті.
Я все життя стоятиму на варті
Й благатиму спокути, лиш спокути.
Спокути за той гріх, що не вчинила,
Що не вчинив ні батько, ані мати.
Перед тобою тим я завинила.
Що не могла у бій за тебе стати.
Дай сили, земле, своїй кволій доні
Побачити незрячими очима
І взяти світ у зболені долоні,
Й підтримати безсилями плечима.*

МОЛИТВА

*Тобі молюся, люба Україно,
За дочок і синів свого краю,
Що там далеко, у чужих чужинах,
Шукають десь омріяного раю.*

*Прости їм, бо не відають, що творять,
Ще буде каяття і вороття.
Не посылай ні смутку їм, ні горя, -
Не дай лише, не дай лиш забуття.*

*Хай їм вночі запахне матіола
І чорнобривці проростуть навмисне,
І кожна річка, наче синь Дніпрова,
Їм хвилию дзвінкою серце стисне.*

*І мо, тоді забудуть про долари,
Згадають нашу пісню солов'їну
Й повернуться. Не треба їх покари,
Лиш забуття не дай їм, Україно.*

* * *

*Я люблю тебе, світе,
З дощами та грозами,
І з снігами-хуртечами,
Навіть з морозами.
Я люблю тебе, земле,
З стернею колючою,
І з трояндами,
І з кропивою жалючою.
І людей я люблю,
Щирих, простих, відвертих,
Жити можу для них,
А як треба, то й вмерти.
Тільки тих не люблю,
Хто не жне і не косить,
А в кишені для всіх
Каменюку лиш носить.*

ЛЕТІЛА ЖАР-ПТИЦЯ

*Летіла жар-птиця,
У вирій летіла,
Бо тут не знайшлось їй
Ні крихти тепла.
Якби вона в мене
Лишитись хотіла,
Її б я зігріла
Й притулок дала.*

*Але у жар-птиці
Свої є закони:
Вона у щасливих
Притулку шука,
Її не зупинять
Моря і кордони,
Її не впіймає
Недобра рука.*

*Летіла жар-птиця,
Жар-птиця летіла,
Згубила пір'їну
Із свого крила.
Я тую пір'їну
Візьму на спомину,
Щоб завжди зі мною
Жарина була.*

*Я тую жарину
У серці сховаю -
Хай серце палає,
Як ватра вночі.
А я пошукаю
Для рідного краю
Оті заповітні
Від щастя ключі.*

ВИХОДЬ НА ВОВКА

*Як сірий вовк на полювання вийшов
Й за цілу ніч нічого не впіймав,
Завив із жалю і порушив тишу,
Й почули всі, хто солодко дрімав.*

*І це виття приснилося маляті,
І те маля заплакало вночі,
І хоч воно не вміло розмовляти,
Вже страх сидів в малій його душі.*

*Воно вже знало, що боятись треба
Того страшного вовчого виття,
І в тім було подібне так до тебе
І розуміло суть свого життя.*

*Коли виходить вовк на полювання,
Не знаєш ти, кого вполює він,
Й по кому заголосить на світанні
Отой великий, той церковний дзвін.*

*Боятись треба і боятись можна,
Але той страх земний не має меж.
Та розуміє це істота кожна,
Що тільки страхом вовка не візьмеш.*

*Боятись треба і боятись можна,
Та розуміє кожен на землі:
Полює вовк на мене і на тебе,
Допоки ми сидітимем в теплі.*

*І щоб спокійно спали ми з тобою,
Щоб наш малюк вночі спокійно спав,
Виходь на вовка і бери набої,
Допоки вовк тебе не вполював.*

ДО МУЗИ

* * *

*Вони зупинились в моєму гаю,
І я запитала їх: “Хто ви ?”
“Прийшли, щоб вдягнути на музу твою
Із чистого срібла окови”.*
*І я засміялась: “А муза моя
Нікому у руки не дасться.
Вона незалежна і вільна як я,
І в тому, мабуть, наше щастя”.*
*Вони спохмурніли: “Тоді ми тобі
Одягнем окови залізні”.*
*“То прошу. Ми з вами повік в боротьбі
І наші позиції різні.
Та ви лише руки скуєте мені,
А душу скуватъ вам несила”.*
*І тут вийшла муза... А погляд її ...
Нічого вона не просила.
Вона лиш дивилась, дивилась на них -
І плавилась їхні окови.
Лиш тільки один зупинитись не міг,
Та й в того забракло вже мови.
І муза сказала до мене: “Ходім,
Бо то вже не люди - болото.
І час їх розвіє, як попіл, як дим,
І люди не знатимуть хто то.
Нам ніколи, сестро, нам треба творить
Та так, щоб спадали окови.
Ходімо, он день наш на небі горить
І просить у віршах обновити”.*

* * *

*“Яка у тебе поетична школа,” -
Мене питають. Знизую плечима:
Не знаю. Вкрай незрячими очима
Я просто бачу, бачу все довокола.*

*Я чую серцем і вбираю слухом,
Виловлюю і запахи, і сльози -
І пишу. Ще боюся впасти духом
На тій життєвій непростій дорозі.*

*А поетична школа ? Шелест хвилі,
І вітру повів, і бджоли зумріння,
Й спекотне полудневе безгоміння,
І люди - і крилаті, і безкрилі.*

*Якщо мені вдалась якась дрібниця,
І щось комусь лягло у спраглу душу,
Я школі тій завдячувати мушу,
Бо я її невтомна учениця.*

* * *

*Підкуй, ковалю, мені Пегаса,
Бо я чекати не маю часу.
Далекий шлях наш - аж до Парнаса.
Підкуй, ковалю, мені Пегаса.*

*Пегас в дорогу давно готовий,
Та погубив він свої підкови.
Може хто знайде, тому й придасться:
Кожна підкова - то чиєсь щастя.*

*Коваль той, видно, був тямкуватий:
- Нащо Пегаса тобі кувати?
Він має крила - то хай літає,
Либонь коваль той справи не знає.*

*Ой ти, ковалю дужії руки,
Пройшов ти, певно, свої науки.
А віршувати - то хитра штука:
Своя тут праця й своя наука.*

*То добра справа - літати небом,
Та по землі, бач, ходити треба.
Той, хто у небі лиш зорі бачить,
Для свого краю не вельми значить.*

*Землі тут жменька, грудочка кожна
Так п'яно пахне, щемить тривожно.
Підкуй, ковалю, мені Пегаса,
Бо я чекати не маю часу.*

* * *

*Приходь, моя музо, поплачем удвох,
Або ж заспіваєм веселим дуетом.
Й розкажеш мені, за що мене Бог
На білому світі поставив поетом.*

*Від кого це присуд я маю такий,
І чим я кому і коли завинила?
Скажи мені, музо, в подобі якій
Побачити вірші мої ти б хотіла ?*

*Про серце і душу, калиновий цвіт
Співатимем ми - тут не зробиш нічого.
Та чим ми, скажи, дивуватимем світ?
І що у нас буде таке, як ні в кого?*

*І муза сказала: "Те все - суєта...
Чому "як ніхто" і чому "як ні в кого?"
У кожного пісня своя непроста,
Як серп і як хліб, як життєва дорога.*

*Ти маєш криницю - народні пісні.
Черпай з неї, пий тую воду цілющу.
Нікому ніколи, і навіть мені,
Не треба казати, що ти невсипуща.*

*Заслуги твоєї, повір, тут нема.
Земля, що тебе народила й носила,
Свій скарб в тебе вклала. Без неї сама
Нічого не варта, слабка і безсила.*

*Поетом ти стала /то діло святе/
Від гомону рік і пташиного лету.
А той, хто подумав, що він - Прометей,
Не гідний себе називати поетом".*

* * *

*Розлилася повінь,
Вихлюпнулась з весен.
Затопила верби,
Береги і луг.
І пливе мій човен
Без вітрил і весел
І торкнулась хвиля
Моїх теплих рук.*

*Зупинися, повінь,
Не губи мій човен.
Що тобі за втіха
Човник мій згубить?
Дай-но краще сили
Розпростерти крила
І злетіти в небо,
І любить, любить.*

*Лиш розправлю крила,
Лиш відчую волю -
Й до людей полине
Ніжний солоспів.
На многії літа.
На щасливу долю,
На нові зажинки,
На новий засів.*

ЛЬВОВУ

ДОЩІ У ЛЬВОВІ

*Дощі... Дощі... Дощі ідуть у Львові,
Спокійні, тихі, затяжні дощі.
Дощі у кожнім жесті, в кожнім слові.
Втомилися дерева і кущі.*

*І люди, й парасольки потомилась,
А про серця вже що і говорить...
Здається, землю всю скупали - змили,
І вже ніде нічого не горить.*

*І небо стало каламутно-сивим,
Втомився вже мовчати горобець...
Нема зупину хмарам тим плаксивим.
Де тим дощам початок чи кінець?..*

*Дощі у Львові. Це таке звичайне:
Заплакані будинки і авто...
А може в них якась магічна тайна,
Та ще її не розгадав ніхто...*

ОСІНЬ ВЖЕ ХОДИТЬ ПО ЛЬВОВУ

*Осінь вже ходить по Львову
І павутиння снує.
Хочеш промовити слово
Гордість тобі не дає.*

*Осінь сміється дощами,
Листя зрива без жалю...
Ми вже давно попрощались -
Я ж тебе й досі люблю*

*Осінь виходить з туману,
Сіє краплинки дощу.
Хочеш, я казкою стану,
Хочеш у вирій злечу...*

*Тільки не треба печалі,
Тільки не треба жалю...
Ми вже давно попрощались -
Я ж тебе все ще люблю.*

*Щуляться з холоду квіти,
Вже на підході зима...
Буду одна я радіти
І сумувати сама.*

*Слово мелодії просить,
Пісня без сліз і жалю.
Просто - за вікнами осінь,
Просто - тебе я люблю.*

ГАЛИЧАНКА

Ходили споконвіку галичани
По тій своїй, по галицькій землі.
Любили землю і дітей навчали
Плекати і леліяти її.

І виростили покоління нові.
І знали те, чого не знали ми,
Росли в надії, вірі і любові
І завжди залишалися людьми.

Йду по землі, неначе королева
І гордість в мою душу проника,
Бо маю я прекрасне місто Лева,
Бо маю я Шашкевича й Франка.

У душу тепло проситься веснянка,
І пісню ту відлунюють гаї.
Співає десь на світі галичанка -
І стоячи всі слухають її.

Земля цвіте по-іншому щоранку -
І незнищенний її гордий дух...
Побачиш нашу славу галичанку -
І скинеш перед нею капелюх.

*Я СТОЯВ ПІД ВІКНОМ
У ЛЬВІВ'ЯНКИ*

*Я стояв під вікном у львів'янки,
Котра душу мою полонила.
А на вікнах білили фіранки,
Але вікна вона зачинила.
Покажись мені, дівчино гожа,
Я твій сон берегтиму до ранку.
І почув її тихе "Не можу, -
Тільки тихо хитнулась фіранка.
І не знав я, у чому причина
І чом горда така моя мила.
А, можливо, у неї хлопчина
І від того вікно зачинила.
А під вікнами пахли троянди,
І шаліла п'янка матіола.
А я так і довіку стояв би,
І не бачив нічого довкола.
До плеча нахилилася вишня -
І почув я у серці тривогу:
Може, дівчина та заміж вийшла
І мені не сказала нічого?
І пішов я, долаючи втому,
З того двору, від тої оселі
До сумного самотнього дому,
Ніс у серці думки невеселі.*

*Я ДО КАРПАТ ПРИХОДЖУ
НА ПОКЛІН*

*Я до Карпат приходжу на поклін.
Здорові будьте, гей, високі гори!
Й до мене обізвалась просторінь
І річечка мені про щось говорить.*

*І мавки позбирались зусібіч,
Розщебетались, наче ластів'ята
На землю опускалась тиха ніч,
Чарівна ніч у чарівних Карпатах.*

*Я неодмінно ще до вас прийду,
Щоб зачерпнути смерекові шуми.
Таїли гори горду самоту,
Закутавшись у туманові думи.*

* * *

*Ти так далеко,
Ти десь далеко...
Між нами відстань
В чотири дні...
Тобі сміються
Стрункі смереки -
Мені шепочуть
Дощі нудні.
Ти десь далеко,
Ти так далеко...
Чи пам'ятаєш,
Чи вже забув:
Коли принесли
Весну лелеки,
То ти зі мною
Щасливим був...
Ти так далеко,
Ти так далеко,
Що тільки вітер
Тебе знайде.
Я чую клетіт:
То знов лелека
У вирій зграю
Свою веде...*

* * *

*Хто ще досі не жонатий,
Хто вагається ще й досі,
Приїжджайте у Карпати,
У карпатську диво-осінь.*

*Тут потічки, ой, співучі,
Тут же гори, гей, високі.
І ширяє понад кручі
Чи орел гірський, чи сокіл.*

*Люди тут розумні й прості:
Раз прийдеш - то ще запросять.
Тут чугайстри ходять в гості
І з казок гостинці носять.*

*Тут дівчата таємничі,
Закосичені і вбрані,
Ходять горами і кличуть
Уночі чи на світанні.*

*Як одну таку почувеш,
То не зможеш вже заснути.
Потім дома не почувеш
І не в силі вже збагнути,*

*Чи то казка, чи примара,
Чи реальність, чи проява,
Чи Анничка тобі пара,
Чи Марічка, ой, чорнява.*

*Від дівчат отих чи мавок
Ходиш в казці чи в похміллі
І прокинешся небавом
На своєму, на весіллі.*

*Хто ще досі не жонатий,
Хто вагається ще й досі,
Приїжджайте у Карпати,
У карпатську диво-осінь.*

МІНІАТЮРИ

I. Симфонія дощу

*Я саме риму шукала.
Дощ постукав до мене у шибку:
- Ти і досі не спиш? А можна
Ми з вітром пограємо трохи
Для тебе й твоєї музи?
- Що ж, спробуй, - йому я сказала.
І він заграв захоплено
У мене на підвіконні
Свою неповторну музику -
Свою дощову симфонію:*

II. Зірвані тюльпани

*Тюльпани закрили очі.
Вони опустили вії,
Зімкнули уста - поснули
І перестали журитись.
Їм снилася музика вітру,
Їм снилась рожева мрія,
Їм снилась блакитна казка
І тиха дівоча пісня.
А вранці вони прокинулись -
Нема ні казки, ні мрії,
І жити їм залишилось
Недовго, ой, як недовго...*

III. Кувала зозуля.

Кувала зозуля. Кувала - і сіяла сон. А що зійде з того сну? Роса, запевне, роса. А з тієї роси виросте квітка, що називається "Зозулині черевички". Ростуть собі ті черевички на тоненькій гілочці: вибирай, зозуле, на смак, носи на радість.

А зозуля кує та й кує... Кує - і сіє роки... Кому - щасливі, кому - ні... Дай і мені один, зозуле! Один - єдиний, найкращий!...

Бери, - каже зозуля. І щедро насипає мені у пригорщу багато щасливих років.

- Для чого мені стільки?

- Не знаю, - відповіла зозуля. І все кувала та й кувала.

ЖІНЦІ

ОДА ЖІНЦІ

*Похітливо дивляться чоловіки...
А жінка іде... крізь роки... крізь віки.
І горне до себе сповите дитя –
Дароване нею маленьке життя.
Несе його в світ чи у всесвіт, чи нам...
І донечкам рада, і рада синам.
Все кориться їй, все здолає вона,
От тільки б... от тільки б... якби не війна.
Війну ж починають чоловіки.
А жінка іде. Крізь роки... Крізь віки.*

* * *

*Якби я була чаклунка,
Море квітів начаклувала б:
І розкішних, і зовсім скромних,
І яскравих, і просто ніжних.
І всі вони квітли б одразу -
Зійшлися б з усіх пір року.
А я милувалася б ними
І гукнула б на світ увесь білий:
“Ідіть, дивіться, всі люди,
Яке небачене диво
Для вас я начаклувала”.*

*Якби я була чаклунка...
Начаклувала б я море музики.
І та музика всюди б лунала:
І на вулицях, і в оселях,
І в найдальших куточках планети.
І, хто б її чув хоч трішки,
Не чинив би вже зла ніколи.
І одужали б важко хворі,*

*І усміхалися б діти.
І кожен би був у парі,
І кохання було б лиш взаємне.
І виходили б всі на свято -
На вселюдське свято планети.*

*І одна лиш тільки чаклунка
Непомітно у затінку стала б,
На людей би щасливих дивилась
І раділа б немов дитина.
І сльозина одна єдина
У неї з-під вій скотилась,
Бо була вона зовсім самотня,
Лиш у неї не було пари,
А щасливим було не до неї.
Все, що мала дала вона людям,
І собі не лишила нічого,
Навіть пару начаклувати
Не було в неї сили для себе...
Якби я була чаклунка.*

ДОЛЯ

*Отак воно в житті бува,
Що маятник хитає доля.
Покаже раптом всі дива,
А потім кине серед поля*

*Тебе самотньо і піде
Кудись за море, світ за очі,
А ти вже, хочеш чи не хочеш,
Шукай її - нема ніде...*

*Зробив, здається, все, що міг, -
І все дарма, і впав ти духом.
І чуєш раптом щирий сміх.
Під лівим чи під правим вухом....*

*Така – то доля – то жорстка,
А то – пустотниця лукава.
Той, хто до пестоців звика,
На скаргу вже не має права.*

*То ж біля неї не впадай
І не дивись на неї ласо –
Одурить, клята, так і знай –
Їй оговтатись не буде часу.*

*Ти більш на себе налягай,
На своє вміння, хист і вдачу,
Її ж, примхливу та ледачу.
У себе в наймичках тримай.*

* * *

Жінка, тиха й покірна, живе на землі,
Мовчки зносить усе, що на неї звалилось.
Не зриваються з уст нарікання-жалі,
Тільки часом сльоза... От... І знову скотилась
Чоловік загуляв... Захворіло дитя...
На роботі не ладиться... І без зарплати...
Все звичайне таке, те буденне життя...
Та для чого, скажіть ви, до бід нам звикати?
Їй би сукню вдягнути й коштовностей блиск -
І піти на концерт, чи в театр, чи по місту,
Та все ніяк і ніколи. Може колись...
Ще життя подарує ту мить урочисту.
Все у клопотах вічних, в роботі вона...
Все пекла б, і варила б, і прала б, і шила...
Розігнися, оглянься... Надворі весна!
Подивилась байдуже - і знову схилилась.
Чоловік прийде п'яний ще може й наб'є...
А на завтра у школу, на батьківські збори...
От і все воно, щастя жіноче твоє.
А в пригаслих очах - ні жалю, ні докору...
Глянь у дзеркало, люба! Тебе хоч малою!
І на конкурс красунь чи на трон, в королеви!
Аж тепер посміхнулась!... І болісний сум
На щоках проступив крізь рум'янець рожевий...
Ні, не вчили її гордо нести свій стан
І самій милуватись своєю ходою.
Тільки вчили її, як рабинєю стать
І тягнути ярмо, і пливти за водою...
Здобули незалежність у ріднім краю
І будуємо вже європейську державу.
Розкріпачмо ж нарешті ще й жінку свою
І воздаймо належну їй шану і славу.

* * *

*За щастя своє ілюзорне
Боротись немає потреби...
Та як мені бути без тебе?..
Довкола все сіре і чорне...
Без тебе я жити не вмію...
Ні проблиску, ані провітку...
Не смію, не смію, не смію...
І йду у свій дім - в свою клітку...
Не плачу, не плачу... Терпляче...
І тихо спую, мов причинна...
І раптом... дитя моє спляче...
Заплакала сонна дитина.
І я, мов знялася на вежу,
Забракло й снаги розмовляти,
Бо я вже собі не належу,
І навіть тобі, лиш маляті.
І щось ворохнулось поволі,
Завмерло без руху на місці...
Спасибі тобі, моя доле,
Що спить мій синочок в колиці.*

ЗУПИНІТЬСЯ, ОГЛЯНЬТЕСЬ

*Роксолани... Чи Насті... Чи просто Марії
Йдуть стежками у світ, манівцями бредуть...
Кожна мала свої і надії, і мрії,
Кожна йшла у розпусний, безтямний свій путь.*

*Кожна думала: “От зароблю трохи грошей...
Ну, а там... Ну, а там свій у кожної слід...
Перед ними був світ... Непомірно тривожний,
Прагматичний, жорстокий, оманливий світ.*

*Всі вродливі були, бо ж поганих не брали
(Вже не знаю, кому поталанило більш),
Їхню вроду дільці продали за доляри,
За знівечену душу платили лиш гріш.*

*Будуть ночі брудні і натомлені ранки,
І сльоза обпече ваші душі не раз...
Добровільні, одурені скривджені бранки,
Роксолани мої, мені страшно за вас.*

*Зупиніться, огляньтесь, красуні України,
Може краще обмежитись хліба шматком,
Ніж потому картати себе до загину,
Свою долю клясти під чужим смітником.*

*Козаки, чи ви є, чи вас більше немає?
Може, виродилась чоловіча в нас стать,
Що не можете ви в потолоченім краї
За своїх Роксолан одностайно всі стать.*

*Я не знаю... Та щось таки треба робити.
Зупинити це лихо. Якось зупинить...
Шанувати їх більше, чи більше любити...
Чи у власнім краю назавжди полонить.*

* * *

*Дитина народилась на землі, -
Нове життя у безневинній рожі.
Спустився ангел на своїм крилі -
І став біля коліски на сторожі.*

*І ледве чутно мати прорекла
Нове ім'я для доньки чи для сина.
Дитина ще була така мала,
А вже її вітала Україна.*

*І вже для неї квітнули сади,
І біла в груді пісня солов'їна?
І сталося на землі найбільше з див -
На світі народилася людина.*

*Вона оповістила свій прихід
Всепереможним нездоланим криком.
І перед нею був великий світ,
Що не здавався вже таким великим.*

* * *

*Мати купала дитину -
Плеснула пісню у воду
Донечці любій на вроду
І на добро тобі, сину.*

*Мати купала дитину,
Клала любистку і м'яти:
Мусиш свій дім пам'ятати,
Де б ти не був, любий сину.*

*Мати дитину колише,
Свого синочка чи доню,
І на щасливу долю
Пісню голубливу кличе.*

ПРОРОЦТВО

Астролог зорі розгорнув як карти,
Махнув рукою, мов крилом делека.
Хотіла я сказати йому: “Не варта”,
Та він не чув, бо був уже далеко.
Гортав ледь чутно зоряні сторінки,
Читав тихенько, шурхотіло небо...
Йому хотіла крикнути: “Не треба”,
Але в мені жила цікавість жінки.
Цікаво знати, що мене чекає.
А він - астролог - то й нехай ворожить.
Та чи ж він знає?.. А може й справді знає?..
Якесь сум'яття. Душу щось тривожить.
А зорі дзвонять і шепочуть нишком
Астрологу незнані таємниці,
А він гортає ту небесну книжку -
І знає навіть те, що нам присниться.
Я вірю і не вірю: може знає.
А може й ні.. Та вже нехай ворожить...
Та щось мене неначе зупиняє:
“Не гоже робиш ти - мовляв - не гоже”.
Не чую я тієї остороги:
Я хочу знати, конче маю знати,
Де можу збити об каміння ноги,
Які дороги краще обминати.
Астролог мовив: “Зорі провіщають:
Тебе покине той, кого ти любиш.
Не піддавайся розпачу, благаю,
Бо тим ти і себе, й його погубиш.
І я лишилась, мов на роздоріжжі,
Сум'яття серце зболене точило.
Зневіра мучить і ножем мов ріже.
І та любов уже мені й не мила.
А любий мій, як голуб, біля мене:
І припада, й стурбовано воркує.
Та я його не бачу і не чую:
Мене гнітить пророцтво незбагненне

*Вкінці кінців воно таки збулося:
Мій хлопець не зумів того збагнути,
Що мучило мене. Йому здалося,
Що я байдужа... От, якби вернути
Оті часи розкутої свободи,
Ніколи б я вже більш не ворожила,
Надіялася б лиш на чари вроди
І до знемоги, скільки сил, любила б.*

ЕНЕЛОТИ З ЕНЕЛО

*Всі розказують - аж страшно -
Із якоїсь далини
Нас відвідують відважні
Енелоти-літуни.*

*Прилетять собі тихенько,
Цапнуть нищечком когось -
Й ну тікати! Тітка Ксенька
Відпросилася якось.*

*Це довести неможливо,
Хочеш стій, а хочеш сядь.
Можє, це й не так важливо,
Але їй вісімдесят.*

*Я довгенько вимивалась,
Зачіску змінила теж.
Настя зразу догадалась:
- Енело, напевно ждеш?*

*Я їй: - Що тобі до того?
Ну і жду. А тобі зась!
Бо така, як ти, їй-богу,
На ні на що їм здалась!*

*А вона: - Так он яка ти!
Де в тобі таїлось зло?
Ти б могла перелякати
Те нещасне енело...*

*Ми страшенно посварились,
Ще і досі на ножах.
Енело ж десь забарилось...
Чи не сором? Чи не жах?*

*Видно Настя перестріла, -
От проява, ви скажіть, -
І таки відговорила:
Мов, до неї не летіть...*

*Добре їй: у неї Гриша,
І Данило, і Андрій
Ще й Сергій із війська пише.
А мені ж то як одній?..*

*Зла нікому не робила,
Ну, а їй таки зроблю:
Відіб'ю її Данила,
Їй же богу відіб'ю.*

*Буде знати, хвалькувата,
Як мені робити зло,
Як від мене відбивати
Енелотів з Енело.*

ТОМАГОЧІ

Томагочі - іграшка така,
Хто її придумав - я не знаю.
Звідкілясь вона "із-за горбка"
Присоталась аж до мого краю.
Наші діти зрозуміли все -
І ляльками бавитись не хочуть,
Навіть "Тетріс" вже вас не спасе,
Лиш купуй, купуй їм Томагочі.
Томагочі - іграшка така,
Вже комусь - то думки не забракло.
Ну, купіть дитині хом'яка
Або кошеня візьміть безплатно.
Чую я, що матимем біду,
Хоч і вірить в те сама не хочу.
Ну, а що, як мами заведуть.
Кожна по такому Томагочі?
Що, коли небавом ми самі
(Злим пророком бути я не хочу)
Чи весною, а чи восени
Станемо чиймись Томагочі?
І якщо отой химерний хтось
Десь забуде кнопку натиснути,
То щоб часом нам не довелось
Вийти з гри чи просто так заснути.
Ну, купіть дитині хом'яка,
Пестити хай вчиться й доглядати,
І нехай ніколи не звика
Кнопки своєчасно натискати.
І, напевно, прагматичний світ
З нас, дурних, сміється, ні, регоче.
Скоро ми складемо заповіт
На бездушну цяцьку - Томагочі.
Чи то наша вдача вже така?
Чи у нас фантазії забракло?
Ну, купіть дитині хом'яка
Або кошеня візьміть! Безплатно!

* * *

*Ніс лелека на крилі
Коліскову для землі,
Ніс світанки голубі,
Щось мені і щось тобі.*

*Ніс для когось два сини,
А комусь - лелечі сні.
Ніс для когось донечку,
А для всіх нас - сонечко.*

*Бо лелека з вирію,
З теплою та щирою
І з весною на крилі
Знов з'явився у селі.*

СИНОВІ (САШІ ФРОЛОВУ)

*Спить мій син... І щось то йому сниться?
Мій дорослий і змушнілий син...
Дівчина гарненька білолиця?
Чи машина? А чи неба синь?*

*Спить мій син, а я стою на чатах:
Сон його спокійний стережу...
Начувайтесь, горлички-дівчата!
З біса гарний він, я вам скажу!*

*Обере котрусь чи й вибрав досі...
І ніхто не зможе зупинить.
Поведе її в весну чи в осінь...
Чи назавжди. Чи лише на мить...*

Я ЩЕ НЕ ВСЕ СКАЗАЛА ПРО ЛЮБОВ

*Я ще не все сказала про любов,
Я про любов не все ще написала.
Вже й ніби досить... Але ніби й мало.
Та тільки серце б'ється знов і знов...*

*І я уже сама до тебе йду,
І тішуся своїм непевним кроком...
А час пливе, спливає рік за роком...
І я уже не мрію, тільки жду.*

*А поруч хтось і юний, і стрімкий,
А поруч хтось сміється чисто й дзвінко.
І тихо мовить: "Зупинися, жінко,
У тебе сивина..." "Ти хто такий?!"*

*"Я - юнь твоя, що за тобою йду.
Залиш для нас любовні переспіви".
"Я не збрала ще свої посіви,
Хоч я уже не мрію, та ще жду..."*

*Кому велиш спинитися? Мені?
Спинитися? І про любов ні слова?..
Ні, ні, жартуєш! Сто раз тільки "ні".
Я за любов боротися готова".*

*Я вистраждала право на любов,
Я виросла в її купальських росах,
І, хоч уже з сивинами у косах,
Її здобуду - і завітну знов.*

*І, що судилось, доспіваю я...
А ви собі нових пісень складіте,
Бо скільки ще мелодій тих на світі,
Та в кожного мелодія своя".*

ВЕСНА НЕ ЗАБАРИЛАСЬ

*Пошукай мені мелодію для слів,
Пошукай мені мелодію для сліз.
Тую пісню я підслухала в полів,
Мені вітер крізь вікно її приніс.*

*А весна не забарилась,
А весна не затягнулась,
Незабаром пишній квітець
Дивні квіти принесе.
Та які б не були весни,
Наше літо не воскресне.
Замість літа буде осінь.
Будь щасливий - от і все.*

*А лелеки прилетіли як завжди,
Соловейки заспівали у свій час.
Тільки ти весну не клич, її не жди,
Бо вона тепер для інших - не для нас.*

*А весна не забарилась -
Все навколо розбудила.
Залунала на всі струни
Її пісня голосна.
Та які б не були весни,
Наше літо не воскресне:
Замість літа буде осінь,
Замість осені зима.*

*Я мелодію попрошу у весни,
Хай додасть вона їй трохи кришталю.
Заплету її в твої безжурні сни.
Бо люблю тебе, бо все таки люблю.*

*А весна не забарилась,
А весна не затягнулась:
І співала, й чаклувала,
І подовжувала день.
Світ буяв, такий чудесний!..
Може ще любов воскресне -
І настане наше літо,
Повне сонця і пісень.*

МУСИШ

*Хто поруч з тобою? Може вона,
Та, напророчена мною колись?
Може земна, чи неземна?..
Ти подивуйся і подивись...
І будь щасливий... Як же мені?..
Де взяти сили? Пусто й безумно...
Стукає дощ у вікно... Відчиню:
Може, й йому так самотньо і сумно...
Може, й тобі?.. Ні безглуздя яке...
Знаю, у тебе ні болю, ні втіхи...
Тільки байдужість... Похмілля гірке -
Й знов пустодзвони і пустосміхи...
Боляче й пусто... І відчай до сліз...
І не розкажеш про біль свій нікому...
Скорше у поле, у степ чи у ліс,
Тільки подалі, подалі від дому...
Скорше... А спогад? А спогад куди?
Чи заховати? Чи де його діти?..
Мушиш стерпіти... І далі йти...
Знову сміятись, знову радіти -
Бути артисткою. Тільки в житті,
А не на сцені, як мріялось, снилось...
Мушиш забути... Або ж зберегти,
Що не збулося, що не судилось.*

ТАК РАНО

*Голосу твого кристаль
В серце закрився неждано.
Знав би ти, як мені жаль -
Все закінчилось так рано.
Рано зів'яли в садах
Ніжні барвистії квіти.
Рано в дівочих піснях
Нотам розлуки бриніти.
Рано любить почала -
Рано й розлуку пізнала.
Ніжна любов розцвіла
І, не дозрівши зів'яла.
Тільки не думай, не жди,
В собі не критиму зраду.
Друзі зі мною завжди,
З ними знайду я розраду.*

ПРОВИНА

Був у мене юнак на приміті,
Синьоокий весняний такий,
Наче схилена квітка в привіті,
Мов потічок веселий гірський.

І одна його юнка любила,
Теж весняна і теж осяйна.
Та чомусь дуже ревно таїла
Своє перше кохання вона.

Я ж відшукувать вміла одразу
Ті стежини, що він прокладав.
Забувала і сум, і образу.
Тільки б сам він про те не згадав.

Я дивилася віддано в очі,
Як лишались ми вдвох у гаю.
Чи ж я винна, що вроду дівочу
Він чомусь запримітив мою.

Я сміялась, я йшла переможно
У вінку поміж білих беріз,
А за мною дивились тривожно
Її очі, аж темні від сліз

Я не вміла ті сльози збагнути
І провину не знала свою.
Чи до неї його навернути?
Чи зісватати їх у гаю?

Я не знала, не знала, не знала.
Як же втратити те, що знайшла.
Тільки стежку свою обминала
Й на побачення більше не йшла.

Я не несла вже пісню дівочу
Ані в гай, ні в звабливий наш ліс.
І мої, колись радісні очі,
Аж темніли від болю і сліз.

* * *

*Я не чекаю ні слова, ні жесту,
Я вже не плачу, не жду, як колись,
Тільки скажи мені просто і чесно:
“Спинись!”*

*Я вже не вірю твоїм обіцанням,
Спогадам тільки ще вірю я лиш.
Тож заклинаю колишнім коханням:
Облиш...*

*Не зустрічай мене поглядом ніжним,
Не переходь мою стежку вповні,
Бо не ожити листочкам торішнім -
Вже ні!..*

ЯКЩО РОЗЛУЧИТЬ ДОЛЯ НАС

Л.М.

*Якщо розлучить доля нас,
То не жалкуй, що ми зустрілись,
І пам'ятай наш світлий час,
Хоч як би рани не ятрились.*

*Коли удвох з тобою ми
Ішли, тримаючись за руки,
Оту солодку нашу мить
Не можуть скреслити розлуки.*

*Не можуть скреслити і те,
Що було гарного між нами,
А все мізерне і пусте
Хай заростає бур'янами.*

*Якщо й розлучить доля нас,
То не жалкуй, що не збулося.
Ми вдвох були і був наш час...
Чи може нам лише здалося?*

Я ВАС ЛЮБИЛА

Може, колись-колись, серед мільйонів, мільярдів книжок нашої планети хтось раптом візьме до рук мою поетичну збілочку. Може, навіть, візьме, щоб її викинути - таку непоказну і незугарну. А потім, цікавості ради, відкриє саме на цій сторінці, прочитає саме цей вірш - і не викине...

*А я любила вас... Я так любила!...
І вже здавалось то не я, а ви...
Я слід згубила, тінь свою згубила
Серед духмяних квітів і трави.*

*А ви ішли так легко й безтурботно,
Ви так велично голову несли...
Для вас і літо не було спекотним,
Для вас і зими веснами були.*

*Ви весь такий статечний, бездоганный...
А я собі звичайна і проста.
То де вже там сказати "Мій коханий!"
То де вже там - зімкнулися уста.*

*Безтямне і закохане дівчисько -
До відчаю, до крику, до плачу...
Ви раптом нахилилися так близько,
Що я завмерла й досі ще тремчу...*

*Та ні, не сталось... Не судилось статись,
Лиш серце на хвилиночку зайшлось...
Ну як же, просто так поцілувати.
Ще хтось побачить і подума щось...*

*І ви пішли шукати наречену,
Таку ж престижну, як і ви самі...
А я стояла по-школярськи чемно
І тихо шепотіла "Любий мій!.."*

*Дурне дівчисько, від кохання п'яне,
Заплакане, розгублене стоїть...
А навкруги трава зелена в'яне,
І срібне павутиннячко летить.*

** * **

*Не шукай мене ніколи
Ні у лісі, ні у полі, -
Не гукай, не клич.
Я - твоя розкута воля,
Я - твоя щаслива доля,
Дзеркало твоїх облич.*

*Ти мене знайти ще можеш,
Коли бідному допоможеш
У його біді.
Як завітне пишим квітом
Мого краю тепле літо,
Може, я прийду тоді.*

*Хочу я тебе такого,
Щоб не кривдив ти нікого,
Погляд не ховав,
Щоб тобі на перехресті
Зустрічались люди чесні,
Й кожен руку подавав.*

*Ти тоді мене покличеш,
Як знайдеш своє обличчя -
З-поміж всіх одне.
Пошукай у лісі, в полі,
Попитай своєї долі, -
Може, ще знайдеш мене.*

* * *

*Чекай мене
У тихому світанні,
Чекай мене
У присмерку ночей.
Чекай мене,
Бо я - твоє кохання,
Незгасний сум
Ясних твоїх очей.*

*Люби мене,
Бо я - твоя єдина.
Люби мене й нікому не віддай -
І я прийду,
Як білий сніг, невинна,
Лиш тільки ти
Люби мене й шукай.*

*Люблю тебе,
Не бачивши ні разу.
Люблю тебе
І знаю, що ти є.
Нам стрітися б
Без простору і часу,
Бо сил моїх
На більше не стає.*

Я ПРИЙШЛА

*Прокинься, я прийшла.
Я - сон твій, я - омана.
Ти так мене чекав
Із далечі доріг...
Із присмерку років,
Із терпкого туману...
Ти кликав - я прийшла,
Бо ти мене зберіг.*

*Торкнися губ моїх
Жагучим поцілунком,
Торкнися моїх рук -
Я справжня, я жива.
І тисячі разів
Земля повторить лунко
І мрії потайні,
І трепетні слова.*

*І як мене зовуть?
Надія? Чи Марія?...
Сама не знаю я...
Та знаю, що я є...
Я - подих твій палкий,
Твоя стражденна мрія...
І я прийшла в твій сон
Чи у життя твоє.*

* * *

Чи хто тебе зачаклував?
Чи що зробилося з тобою?
Тебе колись я цілував
І називав тебе любов'ю.

Мені схилилась на плече,
І пахло м'ятою волосся,
Ставало любо й гаряче.

Це все було, а чи здалося?..
Про нас шепочуться вітри,
Нам заздрять верби кучеряві,
Нічого ти не говори
І очі не відводь лукаві.

Мені схилися на плече -
Я потону у хвилях - косах,
І стане любо й гаряче,
І ми заблудимося в росах.

НЕ ВІДДАМ

Я нікому тебе не віддам,
Якщо сам навіть того захочеш;
Подивись мені віддано в очі,
Поцілуй мої трепетні очі -
І від мене не підеш ти сам.

Я нікому тебе не віддам,
Коли скривджене серце заплаче:
Пригорни мене, любий козаче,
Поцілуй мене, любий козаче, -
Зрозумієш, як хороше нам.

Я нікому тебе не віддам:
Ти - моя недоторкана мрія.
І, якщо я любити не вмію,
І, якщо я любити не смію,
Ти любові навчиш мене сам.

* * *

*Люди говорять про небо, про космос...
А небо - як небо: ясне, голубе.
Йому набридла моя самотність.
І воно послало мені тебе.*

*Нахилилось до мене із зорями разом
І тихо шепнуло: "Скорись і люби!"
І я зрозуміла, збагнула одразу -
Це ти. І прийшов ти з моєї журби.
І я засміялась: невже це для мене ?
І слово, і пісня, й тепло твоїх рук...
І серце забилося шалено - шалено,
Збулись образи і розпач розлук.*

*І щось ворушилось на дні у куточку:
Чи сумнів зневіри, чи біль каяття...
І капнули сльози тобі на сорочку.
Останні ? Чи перші ?... Покаже життя.*

* * *

*А на вербі гойдалося гніздечко,
А в тім гніздечку двоє пташенят.
І ти був тут, був зовсім недалеко.
І тихо щось нашіптував нам сад.*

*І щось сказав замріяний лелека,
От тільки ти його не зрозумів.
Вік нагадав, що осінь недалеко,
І час вже засилати старостів.*

*І в надвечір'ї сонечко хилилось,
І колисав гніздечко вітерець.
А я на тебе пильно подивилась -
І зрозуміла, що всьому кінець.*

*За річкою десь дівчина співає,
І лелечата пробують крило...
Не знаєм ми й ніхто того не знає,
Чом поміж нами пісні це було.*

З сумних мелодій

СУМНИЙ ВІРШ

Самченко Н.П.

А вчителька моя любила осінь...
Збирала листя в гомінкий букет.
І той букет стояти міг би й досі,
А вчительки нема, лише портрет...

Найкращим був урок з літератури,
І, певно, навіть двійочник це знав.
Читала вірші, Рильського,
Сосюри (Сосюра більше їй імонував).

Була така... до трепету лірична,
Була - немов поезія сама,
Така проста, така до болю звична...
І як же так, що вже її нема?..

І знову осінь парки вистеляє
І, посмутніла, жде її, дивись.
Не виглядай, голубонько, немає
І не прийде, як то було колись.

І осінь так заплакала невтішно,
Що вчительки моєї вже нема.
Свої багрянці позбирала спішно -
І зблякло листя, і прийшла зима.

З ВІТРОМ РОЗМОВЛЯЮЧИ

*“Колиши мене,
Буйний вітрику!
Забери собі
Точку відліку,
Наспівай мені
Пісню матері”,-
Так сказала я -
І заплакала.
Пролила сльозу
На траву-росу -
І трава від сліз
Стала попелом.
Вітер віючи,
Не жаліючи,
Попіл той розніс -
І не стало сліз.
І не стало сил...
Як би не просив,
Не зумів вже
Повернутися.
Повернутися -
Дотягнутися
До твоїх зірок,
Хоч до них лиш крок.
Ти не був святим,
Та мені світив
У торішньому
Диві грішному.
Крикнув перепел...
Як мені тепер?
Я за парою,
Я за хмарою...
Хмара злинула -
Та й полинула:
Пролилась дощем -*

*Залишила щем.
Доц купав мене,
Обіймав мене,
І шептав мені
Мрії здавні, -
Що минулося, -
Вже й забулося.
Не буди ти їх -
Заблуди ти їх:
Не здійснилися -
Щоб не снилися!
Захисти мене,
Буйний вітрику!
Поверни мені
Точку відліку.*

ВЕСНА БЕЗ ТЕБЕ

*Весна підвісила до місяця колиску,
І виколисувала клетіт журавлиний.
А хтось злякався зоряного блиску
І заховався у нетрі в самотині.*

*Дзвонили зорі в місячні літаври -
І линув, линув срібний передзвін.
Вже снились геніям майбутні пишні лаври,
Мені ж вбачався у безсонні він...*

*Стояв він мовчки край мого порога -
І в мене з вій скотилася сльоза.
За ним стелилась місячна дорога,
І він пішов по ній у небеса.*

*Лежала я, заплющуючи очі,
Сповита жахом, як мале дитя.
І я благала небо опівночі,
Щоб Бог в ту мить забрав моє життя.*

*Цвіла весна - єдина у столітті,
І струмувало від землі тепло.
І духмяніли, і п'янили квіти.
Була весна. Тебе ж в ній не було ...*

* * *

*Я не знаю, що буде потому,
Як я ляжу на вічний покis,
До якого правічного дому
Грішну б душу мій ангел поніс.*

*Вибирати я права не маю,
Бог для неї накреслить маршрут.
Білозірко, земний ти мій раю,
Я б навіки лишилася тут.*

*Так хотіла б зріднитися з кленом,
Соловейком співать під кущем
І пролитись на трави зелені
Золотим благодатним дощем.*

*І торкнутися спілого жита
Незворушним легким вітерцем...
Так би вічно хотіла б я жити
Й мовчки дякувать Богу за це.*

* * *

*З товаришем гіркий полин я вип'ю,
Солодкий мед із ним я розділю.
Шматочок хліба сіллю я посиплю,
Йому віддам останній, без жалю.*

*Лиш тільки б він з роками не зіржавів,
Лиш тільки б серцем він не зачерствів,
Мені підступно б ногу не підставив,
Ганебний наклеп без страху відвів.*

*Ділились ми душі таємним скарбом,
Мені свої він мрії викладав,
Та дружня зрада незціленим карбом
Обвила серце, мов міцний удав.*

*В твою підступність хто б тоді повірив?
У неї я не вірила колись...
Хто нашу дружбу веснами відміряв
І мріями, що так і не збулись.*

*То ж вип'єм, друже, полину із медом,
Я заспіваю, що захочеш ти...
Це вирок долі: розлучитись треба,
Щоб у ворожий табір перейти.*

ІСТОРІЯ ОДНОГО СОБАКИ

*Плакав пес на львівському вокзалі,
Скімлив собі тихо, як-от ми...
Мудрі його очі розказали:
Кривда заподіяна людьми.*

*Хтось-то кинув щось перекусити -
Поділився, бач, своїм куском.
А якийсь панок, з портфелем, ситий,
Так, знічев'я, копнув носакком.*

*Ожива в собачиній уяві
Запнуте завісою вікно
І хазяйка в тишнім пеньюарі
Дивиться по телеку кіно.*

*У квартирі затишно і тепло,
Ситий песик втомлено приліг.
Лиш парфуми пахнуть так нестерпно,
Ще до них він звикнути не міг.*

*І хазяйка пестила рукою,
А рука та в перстнях - аж горить.
Забалакав хтось в передпокої -
І собака стрепенувся вмить.*

*Ліньки навіть гавкати, та треба:
Вже такий обов'язок він зна...
Усмішка сяйнула наче з неба,
І цукерка - ой, яка смачна!..*

*А сьогодні мають бути гості.
Вже зраненька в домі метушня,
Витримати песику не просто:
Запахи - аж мозок розчиня...*

Хоч його вже так нагодували,
Кісточку вже навіть не догриз,
І помили, і приготували
Показати гостям як сюрприз.

Він заснув розніжено і мрійно.
Снились йому рідні, дівтора...
Та його збудили енергійно:
Прокидайся, до гостей пора.

Стрічечку блакитну пов'язали,
Шерсть йому в порядок привели
Й урочисто повели до зали,
Де хмеліл гості, аж гули.

Гості з ним були такі привітні,
Щось йому давали зі стола,
Ахали і цмокали, мов діти.
Лиш один примружився від зла.

Був цей пан недобрый і сердитий,
Називався він ветеринар.
Він казав: "Могли і надурити,
Бо ж базар - то, знаєте, базар..."

Плямка є та не на тому місці..."
Ще там щось хазяйці він казав...
І на ранок - було пусто в мисці,
А на вечір - був уже вокзал...

Підігнув під себе змерзлі лапи,
Зицувився він тихо у кутку.
Не женіть його - він хоче спати,
Він прийшов сюди не по квітку.

Ще знайшов би стежку він додому,
Але розумів, що то дарма.
Плакав пес у кутику глухому,
Падав сніг, надходила зима.

ВЕСНА НЕ ЗАБАРИЛАСЬ

*Пошукай мені мелодію для слів,
Пошукай мені мелодію для сліз.
Тую пісню я підслухала в полів,
Мені вітер крізь вікно її приніс.*

*А весна не забарилась,
А весна не затягнулась,
Незабаром пишний квітень
Дивні квіти принесе.
Та які б не були весни,
Наше літо не воскресне.
Замість літа буде осінь.
Будь щасливий - от і все.*

*А лелеки прилетіли як завжди,
Соловейки заспівали у свій час.
Тільки ти весну не клич, її не жди,
Бо вона тепер для інших - не для нас.*

*А весна не забарилась -
Все навколо розбудила.
Залунала на всі струни
Її пісня голосна.
Та які б не були весни,
Наше літо не воскресне:
Замість літа буде осінь,
Замість осені - зима.*

*Я мелодію попрошу у весни,
Хай додасть вона їй трохи кришталю.
Заплету її в твої безжурні сни,
Бо люблю тебе, бо все-таки люблю.*

*А весна не забарилась,
А весна не затягнулась:
І співала, й чаклувала,
І подовжувала день.
Світ буяв, такий чудесний!..
Може ще любов воскресне -
І настане наше літо,
Повне сонця і пісень.*

ВІРШІ ДЛЯ ЮРАСИКА

* * *

*У бабусинім дворі
Засвітилися дві зорі:
Одна - на небі,
Друга - в криниці.
Друга - в криниці,
В чистій водиці.
Хочеш - напийся,
Хочеш - умийся.
Витирайся рушничком -
Йй почитаємо гуртом.
Про котика - ласуна,
Про зайчика - хитруна,
Про коника - стрибунця...
Від початку й до кінця.
Почитаймо книжечку -
І мерщій у ліжечко.*

* * *

*- Білочко, білочко,
Стрибни вниз із гілочки.
Білочка сміється -
В руки не дається.
Йй би тільки смішки!
Краще кинь горішки.
Білка хвостиком крутнула,
В мене шишкою жбурнула.
“Ти горіхів не проси -
Назбирай і принеси.
В кошик висиплю горіхи
Білченятам для потіхи”.*

* * *

*В кошеняти горе:
Ковбаса в коморі
Крутиться хвостате:
Як її дістати?
Якби була мишка,
То пролізла б нишком.
Та що можна мишиці,
Не годиться кішиці.*

*Може попросити,
Щоб дали вкусити
Любий своїй киці.
Ковбаси з полиці.
Якби була мишка,
То пролізла б нишком.
Та що можна мишиці,
Не годиться кішиці.*

ПРО ХОМ'ЯКА

*Жив у клітці хом'як.
Не співав він ніяк.
Не нявчав, не гарчав,
Так сидів і мовчав.
Що давали, те й їв,
Молоко часом пив.
То ж, мабуть, в хом'яка
Тиха вдача така.
Але якось вночі,
Як усі втікачі,
А чи с'як, а чи так,
З клітки втік наш хом'як.
Тільки лячно Хомі
У великім домі,
Він до клітки вже звик,
Й Хома - шмиг в черевик!
Вранці Оля шука
Втікача - хом'яка.
Потім мама і я,
Потім ціла сім'я.
Всі шукали - дарма:
Був хом'як - і нема.
А Сашкові вже час
В школу йти, в перший клас.
Як щоранку він звик
Нозу шур в черевик.
А хом'як з-підтишка
Кусь за палець Сашка.
"Ой,- здійняв хлопець крик, -
Влізло щось в черевик!"
Ну й раділи всі як,
Що знайшовся хом'як.*

ПРО ВЕДМЕЖАТКО

*У малого ведмежатка
Є і мама, є і татко.
Тож синочка - пустуна
Бавить мама не одна.*

*Але часом вдвох із татком
Не справлялись з ведмежатком.
Неслухняне ведмежа
Ні на кого не зважа.*

*Просить мама: “Вгомонися,
Вже морози почалися”.
Повкладалися в барліг,
Щоб синок із ними ліг.*

*Але спати він не хоче:
Подивився б він охоче
І на зиму, і на сніг,
А вони його - в барліг!*

*Він пручається, тікає,
А матуся не пускає,
Просить лагідно: “Засни!
Не надовго - до весни!”*

*По голівці гладить татко:
“Посмокчи, синочку, лапку!”
Він притих, він позіхнув -
Й не помітив, як заснув.*

*Так проспить він у барлозі
І хуртечі, і морози.
Встане тільки навесні.
Ви хотіли б так чи ні?*

ЧОМУ ПЛАКАВ ВЕДМЕДИК

*У маленької Людмили
Був ведмедик дуже милий.
І чомусь мала Людмила
Над усе його любила.*

*Лікувала, годувала.
В дитсадок з собою брала,
Клала спати, колисала,
Колискової співала.*

*Тільки якось для Людмили
Лялечку нову купили.
Лялька гарна, Барбі зветься,
І говорить, і сміється.*

*Відтепер мала Людмила
Всюди з лялькою ходила -
Аж дівчаток брало зло,
В кого Барбі не було.*

*Жаль, та дівчинка не бачить,
Що в кутку ведмедик плаче.
От якби він тільки міг,
Він би вийшов за поріг.*

*Він би в лісі загубився.
Він би в хащі заблуdivся,
Він би щезнув, він би вмер -
Все одно йому тепер.*

*Але стало жаль малому
І Людмилку, й свого дому,
І тому чекав терпляче:
Можє, дівчинка побачить...*

*І побачить, і згадає.
Обігріє, заспіває.
Часу дівчинка не має -
Іноземку одягає.*

*От, якби він не мовчав,
От, якби він закричав...
Та за час, що жив на світі,
Не навчився говорити.*

*То давайте ми тому
Допоможемо йому,
І Людмилі дружним хором
Скажем: "Сором! Сором! Сором!"*

*Друзів ти нових люби,
Та колишніх не губи.
Бо незчуєшся сама:
Десь були, та вже нема".*

ДВА СОНЕЧКА

*Прокидайся, дівчинко,
Дівчинко Мар'яно,
Сонечко в віконечко
Каже: "З добрим ранком!"
Сонечко в віконечко
Кидає промінчик:
Прокидайся, дівчинко, -
Ранок - як гостинчик.*

*Людам - сонечко одне,
Любе та черлене.
Ви ж послухайте мене:
Сонця два у мене.
Сонця два у мене є,
Я не помилюся.
Друге сонечко моє -
То моя матуся.*

*В неї очі - промінці,
Теплі і ласкаві.
Ще й усмішка на лиці
Та ще руки жваві.
Сонце з неба утече
Десь за хмару спати,
А матуся довго ще
Світить всім у хаті.*

*І коли я вже лежу
У своєму ліжку,
Прошу я матусеньку
Почитати книжку.
Берегтима сонечко
Сон мій аж до ранку:
"Спи, моя ти донечко,
Дівчинко Мар'яно".*

* * *

*Тихо плаче сон в колисці,
Що Сашко не хоче спати.
Плаче молоко у мисці,
Бо не хоче кіт хлєптати.
І цвіркун тихенько плаче,
Мабуть темряви боїться.
Уві сні собака плаче:
Щось йому недобре сниться.
Я Сашка заколисала,
Молоко став кіт хлєптати,
І цвіркун замовк, бо стало
Надворі уже світати.
І собаці я сказала:
“Повернись на другий бік...”
Все замовкло, все затихло,
Тільки сон кудись утік...*

НЕДОКАЗАНА КАЗКА

Вже забувся сюжет й загубилась зав'язка,
І кінець закрутився, як нитка достоту...
Блудить світом моя недоказана казка,
Заглядає у вікна, жебрачить під плотом.

Чийсь двері без стуку вона відчиняє,
Тільки в гості її не запрошують діти,
Бо, крім мене, ніхто тої казки не знає.
Недоказаній казці хто буде радіти?

Мої діти вже виросли, внуки далеко...
То кому вже потрібна тепер моя казка?
Хіба може тобі розказати, лелеко?
Сідай ближче і слухай, коли твоя ласка.

Став до мене лелека близенько-близенько,
Я йому почала тую казку казати,
Але вийшла та казка чомусь коротенька.
Він дослухав її - і не хоче злітати.

- Чи ти часом, бува, не заснув, довгоногий? -
Я в лелеки питаю. Він дзьобом хитає.
- Ні, - мовляв, - не заснув, та в далеку дорогу
Я сьогодні чи завтра від вас відлітаю...

- Не сумуй, - заспокоюю ніжно й ласкаво, -
Головне - ти до нас повертайся весною.
Приготую для тебе я казку цікаву.
Ми посидимо вдвох, поговориш зі мною.

І полинув лелека. А я у тривозі.
Із-за моря його до весни виглядала.
Знала я, що здолає він все по дорозі,
Бо у нашім краю я на нього чекала.

СОЛОДКИЙ СОН

На Україні у місті однім
Двоповерховий збудовано дім.
В сьомій квартирі у домі новім
Мама жила із дівчатком своїм.
Донечка в мами була лиш одна.
Мала папужку і мала слона.
Слон - іграшковий, папужка живий,
Мала ще дівчинка м'ячик новий.
Мала ще іграшок цілий мішок,
Мала ще трохи дитячих книжок.
Мала собаку і Мурка kota.
Звалась Наталею дівчинка та.
Ніч запиналом запнула вікно,
В ліжечках дітки поснули давно,
Лиш до Наталі Сонко не іде.
Де ж він подівся? Немає ніде.
Може, він рибу ловив у ставку?
Може, присів відпочити в садку?
Тільки ж в ставку - ні тобі карася,
А у садку - лиш холодна роса.
Дівчинка тихо вікно відчиня -
Чисте повітря кімнату сповня.
А невидимка - Сонко заховавсь,
Дівчинці хоч би на мить показавсь.
Знову Наталочка в ліжко лягла,
Нічка у гості до неї прийшла
Їй тихо сказала: - хочеш, ходім
В казку, до феї, в цукерковий дім.
- А чи далеко проляже шлях мій?
Не дозволя мені мама самій.
- Ні, не далеко, - всміхнулася ніч, -
Хочеш - то й маму з собою поклич.
- З мамою краще. - І, сіючи сни,
В казку утрьох полетіли вони.
А по землі кіт із песиком біг -

Їх наздогнати, звичайно, ж не міг.
- Стійте, - гукнула Наталочка враз, -
Візьмемо їх, а то буде образ!
Ніч посміхнулася: - Що ж, візьмемо їх,
Друзів хороших і вірних твоїх.
Місто смарагдове блиснуло вмить -
Ніч не спиняється, далі летить.
Он при багатті - брати-місяці,
Перстень в одного блищить на руці.
Он Попелюшка на бал поспіша -
Гарна така, аж радіє душа.
Он де Телесик додому тіка.
Ніч зупинилась - Ягу не пуска.
Ну і марюка та баба була!
Песик на неї загавкав від зла.
Кіт зафучав та до бабища скік!
Може, інакше б Телесик не втік.
Далі летять. Зупинились вони.
Де спочивають прегарнії сни.
Неподалік у саду голубім -
Двоповерховий цукерковий дім.
Фея виходить у шатах своїх
І пригощає цукерками їх.
В казці оцій страховин не було:
Скрізь панувало добро і тепло.
Всюди порядок, усюди був лад,
“Світоч” - найкращий тут був шоколад.
Та безоплатно. Як хочеш - бери,
Можеш дві плитки, а можеш і три...
Котик стояв. Він також ніби гість,
Але похнюпив і носик, і хвіст,
Бо не любив він цукерок смачних
Міг би цілком обійтися й без них.
Фея сказала до котика так:
- Знаю, що в тебе вибагливий смак,
Знаю, що ти шоколад не їси,

*То ж припасла тобі шмат ковбаси...
Тільки кудись заховалася ніч,
Миттю змінилися риси облич.
Сонечко встало, як кажуть, зійшло
І до Наталочки в гості прийшло.
Очі відкрила - й не вірить сама,
Що шоколаду й цукерок нема.
Сон був солодкий, і мабуть тому
Дівчинка вірити хоче йому.*

ЗИМОВІ МОТИВИ

МЕТЕ ХУРДЕЛИЦЯ

*Розкуйовджені вітром хмари
Перелякано мчать по небу,
Ніби кожна шука собі пару
І не знає, яку їй треба.
Роздивляються одна одну -
Її пролітають: не те, не те!
Ніч розбурхану і холодну
Геть хурделиця замете...*

СНІЖНА КОРОЛЕВА

*Зима прийшла у поле й до води,
Зима лягла снігами на дерева.
І кличе в невідступні холоди
Мене до себе сніжна королева.
Безсилують і руки, і уста
І серце хоче холодом скувати,
Вона така принадна і пуста,
Мені б від неї душу заховати.*

*Не лякай мене,
Сніжна королево.
Не боюсь тебе,
Бо я з міста Лева.
Не лякай мене
Холодом - зітханням,
Розтоплю тебе
Я своїм коханням.*

*Я гляну в її очі крижані -
І заспіваю пісню аж до неба.
І стало трохи жаль її мені:
Не схожа ні краплиночки на тебе.*

*Вона своє нахмарила чоло,
Хоч до весни ще так було далеко.
І я сказав: "Ще поки те тепло,
Приходь до нас, приходь на дискотеку".*

*Не лякай мене,
Сніжна королево.
Не боюсь тебе,
Бо я з міста Лева.
Не лякай мене
Холодом зітхання,
Бо в мені горить
Полум'я кохання.*

* * *

Дзвенять сніжинки і лягають пухом
На землю, на дерева і... на душу.
Я прислухаюсь. Не вловити вухом
Мотив зими, котрий я знати мушу.

Скувала все, холодна і печальна,
Не допоможуть ні мольби, ні сльози.
І пісня, чи вітальна, чи прощальна,
Лиш пісня крізь хуртечу і морози.

Я стрепенулась: зимо-зимовице,
Не остуди, не заморозь, благаю!
Бо спогади, мов квіти... О, сестрице,
То мій єдиний скарб, який ще маю.

Та де там! У зими свої закони!
Це хто ж у неї милосердя просить!
Мете завія, через всі кордони,
І снігом душі і серця заносить...

І раптом, крізь мороз і хугу сніжну
Таки пробилась материна пісня,
Така проста, така до болю ніжна.
І... тепла, мов осіння квітка пізня.

І серце відійшло, і відігрілось,
І відпочило в материнській хаті,
Де запах хліба свіжого і м'яти...
І вже не знаю, де зима поділась...

Пашиць теплом від печі і від грубки,
І кіт Мурко розніжено дрімає.
А де ж зима! Ну, де ж бо ти, голубко?
Нема її, і холоду немає.

Лиш пада сніг, веселий і пухнатий,
І зовсім не страшний, як було досі.
І коляда вже проситься до хати.
Христос родився - й задзвеніла просинь.

* * *

*Відщедрувалось, відколядувалось,
Відсіялось - аж в голові гуде.
І свято відійшло, і спати вклалось,
Аж поки рік наступний не прийде.*

*Відгомонило. Сніг бездумно пада,
Неначе сів хтось із рукава.
У ньому для зими була розрада,
Були її незаймані права.*

*Зима іде нестримним гордим кроком
Крізь заметілі, крізь зимові сніги...
Я їй сказала: "Зимо, з Новим роком!
Чи знаєш, що ідеш ти до весни?"*

*І не відповіла мені нічого,
Лиш закрутила кучері снігів.
Йти до весни - така її дорога,
І йде по ній здавен, вона, з віків...*

ПОЕМИ

ПОЕМА ПРО БІЛЬ

*Толочилося жито -
І хотілося жити.
І плакали діти.
І нікуди дітись.
Гуділи голуби:
- Люби! Люби!
Кричали горобці:
- Держи! В руці!
- Ці?
- Чи не ці?
Кричали горобці...
А на лиці
Біль і спокуса.
Прости нам, Ісусе!
Ми розп'яли тебе колись.
Тепер дивись:
Прийшов той час,
Коли ні за що розпинають нас...
Прости, Всевишній!
Грішні ми, грішні!
За що ж дітей,
Агей!
О, діти, вас за те,
Що ростете.
Щоб рід перевести.
Звести...
Прости нам, Господи, прости!
І захисти!
Прости і нам,
І нашим ворогам!
Ні, кожен мусить захищатись сам!
- Та ж чим? Бо зброї в нас нема...
- Дарма!*

Смерть обирає лікаря сама.
Їм жах затьмарив розум.
Боже, де ти?
Улітку сніг з морозом...
Гетто! Гетто!
Хто втік, ховався між людей:
Ні нації, ані ідей,
Були лиш люди.
Різні всюди,
Як то кругом по всій землі -
І добрі, й злі...
Одні – рятували,
Інші продавали,
За просто так,
І навіть не за гріш -
Куди вже гірш!
Були і в вірі, і без віри,
Були ні люди, ані звірі,
А так собі – усякі...
Від страху – всі однакі.
Проте... Не всі.
Он у вівсі
Ховає дядько серед дня
Худе пархате жиденя –
Мале, залякане... дитина.
Ну як його не заховати?
Десь, може, мати...
Чи й немає...
Страшні часи – усякий знає.
Було так, кажуть, і колись.
Та люди не перевелись,
Бо ж вони люди.
Лихо буде,
Коли не стане доброти.
От ти, приміром... Ти... Чи ти...
Кому зробив якесь добро
Учора чи сьогодні може?..

О Боже, не карай нас, Боже!
Одняв, украв... Хоч у Дніпро,
Якщо мені того не треба.
– Усі беруть – той я не гірш.
– А ти подав комусь хоч гріш?
Чи жебракові? Чи дитині,
Що вижива на милостині?
– Хіба б дурний... Усім давай!
Таких багато... Тягнуть руку!
Пройшли вже, знаєм цю науку!
Як маєш, то мерщій ховай!
Ти не вкрадеш – вкрадуть у тебе!
Ти не віднімеш – віднімуть
Й тебе ж на сміх ще піднімуть.
Який ти дурень... Боже з неба,
Ти милосердний, бо цей світ
Давно вже покарати треба.
Не склавши навіть заповіт.

– Ведуть! Ведуть!
І все залякло.
Вели жидів в останню путь...
Усі стерпли з переляку.
І тільки чулося: – Ведуть!
З обох боків стояли люди,
А поміж них колона йшла.
Всі знали те, що з ними буде...
Вели кудись... За край села,
Стояла тут і Василина,
Не витираючи очей,
– Ой, Боже ж мій, чия провина?
Ой, матінко, за що ж дітей?
Ні, ні, вона не голосила,
Ридала подумки. Лиш біль...
Стікала по сльозі сльозина,
Все ж інше – мовчки, у собі.
У сні страшному б не приснилось.

А поруч з нею – всі свої.
Та раптом – серце зупинилось:
Вона побачила її...
Ні, ні, вона її не знала,
Ні, не стрічалися ніде.
Та погляд той... Він пік, він ранив,
Він вийняв серце із грудей.
Водила поглядом по людях,
А на руках було... Маля.
І зупинилось серце в грудях,
І захиталася земля.
Та враз їх погляди зустрілись.
І щось таке у них було...
Здавалось, вмить порозумілись,
Одна лиш мить – добро чи зло?..
А далі сталося те, що сталося.
І Васирина, мов у сні...
Земля вже більше не хиталась,
І сльози висохли в огні.
І згасли барви, зникли звуки...
І почуття, і відчуття...
І Васирина тягне руки...
Ще мить – і в них чуже дитя...
Єврейка в очі Васирині
Востаннє глянула й пішла,
Не зупинилась й на хвилину,
Бо далі – смерть за нею йшла.
А Васирина притиснула
Дитину сонну до грудей.
Молитву подумки шепнула,
Не лиш до Бога, до людей:
– Не видайте, у мене ж діти,
Синочки два, тепер ще й це...
Чи сумувати, чи радіти?..
Німі уста, бліде лице...
Скажіть, чи хто б в таке повірив
(Чи Бог поклав на тому знак),

Що ні один із конвоїрів
Нічого не помітив? Так
Дві матері вершили долю,
І небо помагало їм...
Несла чи сина, а чи доню.
І називала вже своїм.
А дома ж двоє... Боже милий,
Що ж ти робитимеш з трьома?
Де візьмеш сили? Де ж ті сили,
Коли й шкориночки нема?
Додому бігла Василина -
Тулила сплаконе дитя.
Несла чи доньку, а чи сина,
Чиєсь врятоване життя.
Це хлопчик був... Такий гарненький.
Десь зо два місяці йому.
Таке мале, а вже без неньки...
Він плакав, ніби все збагнув.
- Де ти взяла? - питали діти.
- Лелека ніс - от і взяла.
Хоч ніби й нічого радіти,
Та все ж усміхнена була...
- А що йому дасте ви їсти?
Де ви візьмете молока?
І мати мусила присісти,
І сльози витерла рука...
- Та якось буде... Якось буде...
Шептали спалені уста.
- Кругом же люди... Якось буде...
Для втіхи істина проста.
- Ми назвемо його Сергієм.
Нехай собі у нас росте.
- А чим ми хату обігрієм?
Що їсти ви йому дасте?
В біді змудрована дитина...
Її малий... Найстарший син...
Він каже правду... Василина

Й сама це знала. Та один,
Єдиний вихід був у неї:
Коли закінчиться війна,
То, може, вернуться євреї,
То їм дитя віддасть вона.
Або в притулок, в дитбудунок.
А поки що... Недосипля...
Забула вже про відпочинок.
Своїх же двоє і маля.
І Василині серед ночі
З'являлись часто уві сні
Розпачливі, пекучі очі.
Вона хрестилася: Ні, ні,
Не бійся, жінко, не покину
Твоє дитя – воно ж моє...
І сходив біль на Василицю:
Нехай вже буде так як є.
Воно росло... Ой, як не просто.
І тихо плакали жалі.
Вона чекала: дійде зросту -
Тоді й розкаже. Люди злі
(Були й такі, куди діватись):
– Ти не кажи, що він не твій,
Бо ще почне тебе цуратись.
І смутком сипала з-під вій.
І тихо плакала, страждала.
Бо хто то зна... Воно ж дитя...
Та от либонь таки діждала:
Нехай вирішує життя.
Вона хлопчині все відкрила.
Все розказала, як було.
Він плакав. – Де її могила?
Не знаю, сину, за село
Їх повели тоді на страту.
І тихо плакали удвох...
Він мовив: є десь, може, тато...
То може й є... Та бачить Бог,

Його нам не знайти, мій сину.
Ні прізвища, ані ім'я
Твого не знала я, дитино, -
Вина у тому не моя...
І він, що зовсім був дитина,
Стиснув у серці щемний біль...
І мовив: – В мене ти єдина,
І я молитимусь тобі.
Став перед нею на коліна
І руку їй поцілував.
І заридала Василина.
А хто б, скажіть, не заридав?
– Ну що ти, сину! Не годиться!
Я ж не свята. Не можна – гріх!
І посміхалась молодиця
Крізь роки злигоднів своїх.
– Ну що ти, я ж не Богоматір.
Ти їй молися, сину мій...
І посвітлішало у хаті,
І поселився ангел в ній.
Аж відмолодла Василина.
І кожному розповіда:
Як в школі хвалять її сина,
Найменшого. От лиш біда -
Четвірку має з малювання...
А так – відмінник... От дива!
А тільки зрання і до рання
Турботи – повна голова.
Старість підкралась – хочеш – не хочеш...
Доля жіноча, горе жіноче...
Діти від мами – діти у вирій:
Шлють телеграми, теплі і щирі.
Діти – мов птиці. Свої гніздечка.
Один – в столиці, той – недалеко.
Тільки Сергійко з нею лишився.
Мати просила, аби учився.
Здібний, розумний, йому б у місто.

*Хлопець сміється, так променисто.
– Вчитись заочно буду я, мамо.
Вам не набридли ті телеграми? –
очі сьйнули місяцем неба. –
Людей розумних скрізь, мамо, треба.
І посміхнулась нам Василина:
От, мов, якого маю я сина!..
Тихо спадає вечір до хати...
Вічні на світі діти і мати,
Як невичерпна чиста криниця,
Святий безсмертний нехай святиться!*

P.S. Від автора.

Цю історію розповіла мені одна єврейка, отже, думаю, що вона достовірна. Лише імен вона, звичайно, не знала: довелося придумати самій. Історія лягла мені на душу, вона лежала там роками – і я вирішила розповісти її вам.

*ПРИЙМІТЬ МЕНЕ ДО ВАШОГО КОША
або*

ІВАН – ОНУК ФЕСЬКА

I

*– Прийміть мене до вашого коша.
Я рівна з вами, тільки й те, що жінка.
В мені – козацька вправність і душа,
До того ж я, братове, українка.
А би ви знали, внучка козака,
Котрий упав від ворога весною...
І шабля гостра, і міцна рука...
Не вірите? То хто на герць зі мною?
За животи беруться козаки,
Від реготу аж синіють, чубаті:
– Та що це, хлопці?
У які віки на герць нас баба буде викликати?
Ганьба! Такого ще ніхто не знав!
Та хто це нам таку наругу чинить?
То, може, ворог вислав шпигуна,
Щоб задум свій утвердити злочинний?
Тут отаман... дивився з-під руки.
– Що тут таке? Чого зчинили галас?
– Та от... халепа. Баба в козаки
Прийшла проситься...
Й знов зареготались
А отаман? Він, звісно, міру зна.
– Хіба ти, дівко, звичайв не знаєш?
– Та знаю, – зашарілася вона.
– Для чого ж веремію тут здійсмаєш?
Чи то жіноче діло, ти скажи,
Кривавою шаблюкою махати?
Ми з твоїм дідом не були чужі,
І я колись бував у вашій хаті...
То добре, що він вправності навчив
Свою онуку. Всяке може статись...
Та тільки зле небіжчик учинив,*

Що звичаї козацькі шанувати
Тебе не вчив... Та він уже в землі.
Одне вже добре – що відвагу маєш.
Тримаєшся, я бачу, у сідлі...
Жаль – звичаю козацького не знаєш.
Не можна жінці на козацьку Січ.
Це ж козаків так можна збаламутить...
А ти вертайсь додому, ясна річ,
Ми вже без тебе якось мусим бути.
Де ж видано, щоб жінці – та на Січ!
Для козаків такий кусочок ласий.
Вертайсь додому і забудь цю річ:
Для женихання нам бракує часу.
Жде турок нас – бодай не дочекав,
Татарський хан вже кличе на гостину,
І шляхта польська теж не ловить гав...
Як бачиш, козакам не до спочину.
Народжуй нам соколів-козаків -
Оце жіноча, і не кепська справа...
І церквою освячена з віків.
Козацьким матерям в нас честь і слава.
А що відвагу маєш, то не зле -
Навчиш синів: комусь же треба вчити.
І поки тут ми голови кладем,
Нехай ростуть, щоб землю боронити.
Вона крутнула – здибила коня
Й пустила в чвал, не мовивши ні слова.
А козаки стояли. Серед дня,
Немов з'явилося видиво казкове.
І зникло. Хтось промовив тихо: – ТЗак...
Таку і я узяв би за дружину!..
– От розвезло!.. сказав старий козак,
А сам зітхнув й замовк. Якусь хвилину
Всі наче заворожені були.
Цур, пек тобі! Мара чи обморока.
Зашамотіли всі і загули:
– А довгокоса ж бо! – А кароока!

– Помітили, який у неї стан?
Вона ж в сідлі була... – Хіба ж не видно?
І розумів бувалий отаман:
Забудуть козаки її не швидко.
Це добрий хтось-то видумав закон:
На Січ, щоб жодну бабу не пускати.
Лише майнула – і дивися он,
До тями не прийдуть. Пора скликати
На раду старших – і в похід. Отут
Забудеться і жінка, і дівчата.
А поки що нехай собі гудуть.
Бо козаку чого б то ще й мовчати!
Хіба горілки трохи, щоб мана
Повивітрилась із голів козачих,
Бо в кожного у серці десь вона...
І не погамувати нетерплячих.

II

– Прийміть мене до вашого коша!
Безвусий, чорнобровий, зовсім юний...
Вже і воно до шаблі поспіша...
А у бою, гляди, розпустить нюні.
Ще замалий. Ще й пухом не поріс...
– У вас – по бороді і честь я бачу.
А думав я, відвагу ви козачу
Шануєте. – Утри їм, хлопче ніс! –
Старий козак за хлопця заступивсь.
І я колись... Ще зовсім був хлопчиськом.
Осиротів – й заледве не втопивсь
Від панського свавілля. Дуже близько
До серця не бери. Бо на землі
Ти не знайдеш безпечнішого місця.
Хоч ми тут і не ніжимось в теплі,
Та то вже інша річ... Які там вісті?
Вони не злі. Зачерствіли в бою...
Підходь-но ближче й розкажи про себе.
Горілку п'єш? – Ні, поки ще не п'ю.

Та буду пити, якщо дуже треба...
Зареготали. – Зовсім хлопчик ще...
А на язик меткий. – Воно й не сором!
Твоя горілка, хлопче, не втече.
От у бою зітнеш голів із сорок...
Тоді і вип'єш... Вип'єш й пом'янеш
Полеглих побратимів у задумі...
Тоді й козацьку славу ти збагнеш,
Що у кобзарській заплелася думі...
– Ото завів! Уже й за упокій!
Не слухай, хлопче, козаки не гинуть,
Вони безсмертні. От на тому стій.
Бо хто ж тоді вборонить Україну?
А шаблею ти трохи вже махати
Навчився? Чи лиш тільки язиком?..
Гонив курей у мамі біля хати -
Ото й махав. А стане козаком -
Тоді й навчиться. – Хлопець спаленів.
Одна лиш мить – і блиснула шабля
В руках у нього. – Хто ганьбити смів
Козацький рід, Феськового онука?
Образ я не прощаю ворогам
І друзям не збираюся прощати.
Нікого той не захистить, хто сам
Себе і честь не вмів захищати.
Хто хоче вправність спробувать мою?
Ви що поснули? Я не звик чекати!
Не був я ще у жодному бою.
Та тим хіба вже й треба дорікати?..
– Іди, Ониську, хлопця зачепив
Ти за живе курми, щоб поздихали!
Надіюсь, ти сьогодні ще не пив?
То не скаліч дитину. Помахали -
І розійшлись, ніякої біди...
І в круг ступив високий козарлюга.
– Іди, дитино! Швидше–бо іди!
Всі засміялись. Це була наруга.

Це кожного розсердити могло б,
Та був спокійний чи вдавав такого...
Не поспішав напасти просто в лоб. -
Не бив наосліп і не чув нікого.
Неначе спершу бавились вони.
Випробуючи, хто чого з них вартий.
Хлопчина вже й не пам'ятав вини.
Онисько теж. Він брав те все за жарти.
Та от нарешті хлопця налякать
Він вирішив – набридла ця забава.
Та це була не вельми легка справа,
І довелось самому відступать.
Дурному шаблю дай – то він маха.
Верткий, як в'юн, меткий, як блискавиця...
Здавайсь, Ониську! Далі від гріха!
Калічити дитину не годиться!
– Як хоче хлопець бути козаком.
То хай повчиться. Ворог не жартує.
І шаблею махає – не кийком.
І там в бою ніхто не порятує.
Перепинив змагання отаман
Під вигуки ущипливі та влучні
– Ти, хлопче, от бери Ониська в учні.
А молодець! – Як звуть тебе? – Іван.
І прийняли його в козацький кіш,
Він став Ониську правою рукою,
А це було немало. Значно гірш,
Що козаки веселою юрмою
За ним ходили. Він їм нагадав,
Що десь там вдома в кожного є діти...
Іван не знав, куди йому подітись.
Та вже Онисько мудру раду дав.
Ти не встрявай із ними у розмови,
Немов тебе нема. А то вони
Затуркають тебе, і безголовим
Ти станеш ще й не нюхавши війни.
Вивідувача з тебе я зроблю.

*А то, брат, справа і трудна, й потрібна.
Тобі признаюсь, я таких люблю.
А ти скажи, у тебе є подібна
Сестра до тебе? Ніби близнюки...
Ну, зовсім, ніби ти... – А вже ж, Дарина..
– То не вона просилась в козаки?
– У козаки? От бісова личина!
А може, що й вона... Бо вже таку
Від діда, бач відвагу перебрала
І вправність, що не сором й козаку...
Та от косою доля покарала...
– Е, ні! Ти так про косу не кажи.
Ти молодий ще... Dorостеш – побачиш.
За косу ту стинались на межі
І пропадали голови гарячі...
– Ова! От стільки б клопоту мені, -
Повів Іван крилатою бровою.
– Не зарікайся... Ще настануть дні:
Ходитимеш з хмільною головою.
– З хмільною – може, а з дурною – зась...
Та цур їм, косам тим і тим дівчатам...
Зоря у небі тихо зайнялась,
І срібний місяць вже стояв на чатах...*

III

*Точився бій. А бій – то завше смерть.
І не одна вже мати у жалобі.
І ріки кров'ю повнилися щертъ,
І ворони кричали: "Пробі! Пробі!"
Онук Феська шугає на коні,
Малий і спритний – ворогам покара.
Вечірні вже світилися вогні,
І небо облягла, закрила хмара.
І раптом татарчук метнув аркан
– Іван в сідлі смикнувся безпорадно...
Та вчасно підіспів сам отаман
Й перерубав аркан, так спритно й владно.*

– В сорочці народився, – хтось гукнув.
Іван не встиг і “дякую” сказати.
Безтямно кліпнув, знічено ікнув.
Здійняв із шиї той аркан відтятий.
Сиділи потім всі біля вогню,
І спритно метушилися кашовари,
Горілку пили геть за всю рідню
Й за упокій, кого стяли татари.
Івана всі хвалили, що меткий,
Що не ховався в бою від басурмана.
А той шукав очима, щоб таки
Рятівника побачить отамана.
Та у гурті його щось не було.
Зате тут поблизу сидів Онисько.
Підпер в задумі молоде чоло
Й дивився на Івана: – Ще хлопчисько,
А вже до шаблі тягнеться рука.
Йому б із батьком сіяти й орати.
А все ж, у нього є сестра така...
Її колись я мушу відшукати.
Ну, відшукаю. Та чи ж я здурів?
Хіба ж вона чекатиме довіку?..
Щоб я оглух, осліп і окривів,
Коли її не стану чоловіком...
А може вже у неї хлопець є?
От треба лиш Івана розпитати...
Усе життя, що й так вже не моє,
Готовий я до рук її віддати.
Онисько думав. А Іван шукав
Між козаками свого отамана.
– Лиш глянути б. Он він! І місяць впав,
Чумацький віз котився на Івана...
– Ви гляньте, хлопці, гляньте, наш Іван
На отамана дивиться, мов дівка!
Й не диво, браття, він же отаман.
І врятував його... Ні, це горілка!
Сьогодні хлопець все-таки хильнув,

Добряче випив, ще либонь, що й вперше...
– Послухай, Стецьку, хто б ще говорив!
Ти сам хилив і за живих, і вмерших, -
Озвавсь старий поранений козак.
Всі засміялись, бо Стецька вже знали.
Такий вже до горілки був мастак!
Але й любив із ворогом забави.
Безжурно жартували козаки
Й забули вже на мить про отамана.
– Скажи мені, в Дарини хлопець є? –
Спитав Онисько тихо у Івана.
І той, немов прокинувся від сну.
– Та ніби є. Бо любить так одного,
Що втратила б і голову дурну,
Й дівочу вроду лиш заради нього.
– Щасливий!.. – Тільки він того не зна.
Вона його в собі, таємно любить...
– Він що, сліпий? Вона ж така одна...
З-за дурня свою молодість загубить.
– Не смій, – Іван миттєво спалахнув. –
Не говори про нього кривдне слово!
Він... побратим мій... Руку протягнув
Онисько хлопцеві. – Повір, не випадково
Її тоді побачив на коні.
Це доля. Мушу ще її зустріти.
І має стати жінкою мені,
Й для мене сина має народити.
Іван всміхнувся: – Ти ж не басурман,
Щоб дівку силоміць за себе брати.
Кажу ж тобі, що любить вже вона
Й не поспішить за іншого. – Ой, брате,
Не край мені ти серце, не карай.
Бо я і так не знаю вже впокою.
Не йде із голови мені – і край!
Немов мана, стоїть переді мною.
Тут підійшов нечутно отаман:
– Я вас шукав. Мені ви саме й треба.

Почервонів і зблід чомусь Іван
І свої очі вдячно звів до неба.
– Вивідувачів мушу я послать
До хана в гості. То нелегка штука.
От я про вас обох собі згадав.
Онисько трохи знає ту науку,
Бо вже ходив в татарські табори.
Він мову зна – а це велике діло.
Ти от що: й козака цього бери –
Малий і спритний... Серденько зраділо,
Закалатало, мов тривожний дзвін.
– Чи згода ваша? – отаман питає.
І тихе: – Згода, – ніби звук один
З одних грудей схвильовано злітає.
Тихенько вечір сутінки снує,
Бабуся-ніч пряде туман на шати...
І кожен думав мовчки про своє...
Думки не можна на колісь лишати.
Думки додумать треба до кінця,
Бо хто те знає, що потому буде...
Допоки б'ються і горять серця,
Допоки вітер б'є тобі у груди,
Нуртує думка... в кожного своя...
Онисько думав: значить то – Дарина...
Хоч не моя, та ще ж і нічия...
В Івана ж інша для журби причина.
– А що, як непоправне у бою
Щось станеться... Й не вернеться із бою.
Ну, що ж... і таємницю я свою
У небуття тоді візьму з собою.
А, що, коли поранений впаде,
Й його врятують вірні побратими?
Ну що тоді?.. Лице його бліде
Ще більше зблідло. Тільки невидимим
Був хлопець у примарнім сяйві зір,
І місяць ні за що б його не видав...
– А ти в козацьку долю, хлопче, вір, -

Слова у душу хтось настирно кидав.
– У долю – то й у долю! Все одно!
Лише б без ран. То можна хоч і вмерти!
До думки тої звик Іван давно:
Він не боявся видимої смерті.
Лише б без ран. Відразу щоб кінець...
Потому вже, що буде, те і буде...
– Збирайся, хлопче, йдем не під вінець...
Чи може ти злякався? Люди! Люди!
Чому б ото вам все б когось шпинять,
Чи брати без жалю когось на глузи?
Ми пішки йдемо, не бери коня!
Й розтанули в п'їтьмі в зеленім лузі.

IV

Всі потомились і поснули вмить,
Лише сторожа, що була на чатах,
Невсипно пильнувала, бо не спить
Орда татарська. Маряться дівчата -
Вродливі полонянки. Що миліш
Від гомону слов'янського ясиру?
Гяури кляті! Певно, той куліш
Їм додає оту шалену силу,
Ну, ще б пак! І подумати не міг
Татарський хан із Магомет-герейв,
Що стільки сили втратить Татарстан
В сьогоднішнім бою. Хоча тієї
Дрібноти-бідноти йому не жаль.
Але чимало полягло і знатних.
Хоча сьогодні не про них печаль,
А про ясир. Дівчат, таких принадних,
Що хан намітив вже у свій гарем,
А декотрих – в дарунок для султана,
Відбили козаки... Не тягарем,
Погибеллю став бій отой для хана...
Ну, хто це там спокою не дає
Йому ні серед дня, ні опівночі?

– Прости, мій хане, я життя своє
Віддав би, щоб твої не хмарить очі,
Володарю, але в годину злу...
– Ну, що там? Говори уже скоріше!
Чи, може, отаман вже на колу?
Чи узяти ясир? – Та ні, прикріше...
– Чого ж ти, дурню, турбують мене
Насмілився, нікчемо, серед ночі?
– Прости, о світлий, хай лице ясне
Благословлять аллаха мудрі очі!
Нехай аллах твої продовжить дні!..
– Аллах продовжить! Не твоя турбота!
Та скажеш ти нарешті вже мені
Що трапилось? А то я в тебе з рота
Язик поганий вирвати звелю
І кинути шакалам на сніданок...
– Пресвітлий, о не гнівайся, молю!
Я – раб твій, як захочеш, пилом стану
І ляжу біля світлих ніг твоїх...
– Та говори про справу, хвіст гієни!
– Скажу, мій хане. Ми зловили їх.
– Кого, шайтане? – Тих двох полонених.
– Не белькочи, – татарський хан збілів. –
Хто і кого зловив? І хто в полоні?
Та двох гяурів, тобто козаків.
Хан протирав безтямно очі сонні.
– Из-за гяурів ти мене збудив?
О! Я назавтра сам тебе скараю.
– О, розум твій – найбільше диво з див!
То не прості гяури, я гадаю.
Вони самі залізли у наш стан,
Вивідувачі, певно, світлий хане.
– У стан зайшли? Стоїть сторожа там,
Не стерегли? Стовповисько погане!
І де вони? – Тепер вже не втечуть.
– Під вартою сидять. Тепер попались!
– Нехай їм трохи п'яти припечуть.

*Але гляди, щоб не перестарались.
Вони живими ще потрібні нам.
Хай допитають, де ясир сховали.
А завтра я їх допитаю сам.
Не може бути, щоб вони не знали...
Вивідувачі, кажеш: от ганьба!
Велю скарати завтра всю сторожу.
Тепер іди. Пришли мені раба,
Із опахалом: щось заснуть не можу.*

V

*В татарському наметі тишина.
Пов'язані сидять Іван з Ониськом.
І варта надворі, либонь міцна...
От вляпався! Ще й загубив хлопчиська.
Біля намету чути голоси:
Татарчуки про щось засперечались.
Онисько тихо: – Пити попроси,
Та жалібніш, аби не здогадались.
– Подайте пити, бо помру з жаги!..
Ввійшов татарин, сивий, з бородою.
Звиса нагайка, дістає ноги,
В руці ж був кухоль з теплою водою.
– Гяури кляті! Ще їх напувай!
Та на вже, пий! Аллах мені пробачить!..
Онисько тихо: – Краще раду дай,
Як вибратися звідси. – Ех, козаче!..
Ти знаєш, я б вам радо допоміг,
Та всі кругом, неначе показались.
Я й сам би втік аби лиш тільки міг...
Ну, я піду вже, щоб не похопились.
– Постій Ахмете! Знаємось давно.
Тобі я вірю, як собі самому.
Про мене тут не йдеться. Он – воно...
Допоможи втекти хоча б малому.
– Я ще до вас загляну. – І пішов,
На повний голос лаючи гяурів.*

В наметі тиша оселилась знов.
Сидів Онисько, тихий та понурий.
– Завів, Іване, я тебе в біду..
Така, бач, брате, наша кепська доля.
Я думав, що один тут пропаду.
А то обом: чи смерть, а чи неволя.
– Ониську, брате, маю щось тобі
Я розказати. Хоч не хочу – мушу.
– Ні, я не піп, Іване, далєбі,
Щоб сповіддю очистить грішну душу.
У кожного з нас є гріхи свої,
І кожен з нас з собою їх нестиме.
Ти так мені нагадуєш її.
Ну, говори ще, друже-побратиме.
– Не сповідь – просто правду розкажу,
Щоб ти все знав, бо може бути пізно..
– Я їм дорогу в пекло покажу, -
Сказав Онисько зважено і грізно.
– Але з тобою, бачу, щось не те.
Невже злякавсь? На тебе це не схоже.
Ти не журися, хлопче: то пусте,
Хоч нам уже ніхто не допоможе.
Нам залишилось тільки ще одне:
Достойно жити і достойно вмерти.
– Ониську, прошу, вислухай мене.
Бо мусиш знати правду хоч тепер ти.
У мене в голові якийсь туман,
А на душі лежить важка провина..
Послухай, друже, я... я не Іван..
– Ти не Іван? А хто ж ти? – Я... Дарина.
Онисько, наче з болю, застогнав.
Не думав він, що може так стогнати.
– О Боже! Краще б я того не знав!
– Е, ні, Ониську, мусиш тее знати.
Бо ми не знаєм, що нам татарва
На завтрішню годину зготувала.
– Іване, пак, Дариночко!.. Слова

Безсилі, вони важать дуже мало...
І раптом закричав: – Шакали ви!
І ваші діти будуть теж шакали!
Щоб вам більш не носити голови!
Щоб ваші коні завтра поздихали!
– Чого кричиш? – Розлючений Ахмет
З нагайкою постанув перед ними.
– Ахмете, думай, бо і вам не мед,
Напевно буде. Завтра ми загинем,
Та козаки вас в порошок зітруть,
Повір мені, я знаю нашу силу.
А коли ні, то завтра ваші ж тут
Для вас самих копатимуть могилу.
Чи ти подумав, що татарський хан
Пробачить вам такий великий промах,
Що ми удвох у ваш залізли стан?
Ахмете, думай. Мить – і ми на конях,
Й полетимо до наших. А за нас
Пошаною й гостинністю віддячать.
В такий скрутний, в такий нелегкий час
Все те, що ми везем, – немало значить.
То ж не роздумуй: ніч на нас не жде.
Готуй коней і побратимів вірних.
А далі вже Алах вас поведе,
А нас – Господь: не можна нам без віри.
Помолимося ж кожен за своє,
І звернеться до свого кожен Бога.
Що зробиш, брате, що вже є – те є.
Та нам нелегка стелиться дорога.

VI

На конях, у татарському вбранні,
Малим загоном – вершників з десяток -
Вони летіли у тремтливу ніч.
Вже був позаду татар-стан проклятий.
Ще кілька полонених козаків,
Що з ними рятувалися з неволі,

І п'ятеро татарських бідаків,
Одного з ними поклику і долі.
Ахмета вже Онисько знав давно,
Як був колись в татарському полоні.
Їх стратили б татари все одно -
Тож рятувались у козацькім лоні.
Розмови між собою не вели.
Хоч табір був козацький недалеко,
Всі ніби розтривожені були,
Бо ще на них чигала небезпека.
Зненацька – постріл пролунав як грім,
І тихо-тихо зойкнула Дарина.
Погоня! Це сигнал був їм усім.
За ними мчала вершників лавина.
Онисько взяв Дарину на коня.
Вона либонь не дихала, та часу
У нього не було. Наздоганя
Своїх і мчить у вітру терпку масу.
Грудьми густе повітря розсікав.
І кінь хрипів, і билася дорога...
Він з бою ще ніколи не тікав.
Тепер він мусить. Битись не спромога.
І зовсім тут не про Дарину річ -
Відомості про ворога у нього.
Зоря заблисла, і минала ніч.
Хрипіли коні, билася дорога...
А ворог вже ось-ось наздоганя.
І вже, здавалось, не втекти від битви.
Та толк Ахмет у конях добре зна:
Поганих би не брав на цю гонитву.
Тепер вже зовсім близько... ось де вже..
Ще мить – й сторожа вдарила насполох...
Все було рідне, рідне і чуже.
Дарини не було. Все решта – тлін і порох.
Китайкою накрита, горілиць
Вона лежала. Руки – мов лілеї...
Онисько божевільно так дививсь,

Немов збирався битися за неї.
Ось отаман торкає за плече:
– Козацька честь йому й від нас пошана!
Від смерті, брат, ніхто з нас не втече.
Ми з честю поховаємо Івана.
Онисько сліз вже стримати не міг,
Промовив тихо: – Друже мій Ахмете,
Візьми цю шаблю і убий мене ти
За те, що я її не уберіг.
– Кого “її”? Про кого ти говориши?
– Її, Дарину... Дівчина вона...
– Стерявся, видно... – Це буває з горя...
Ну що поробиш, брате... Це війна...
– Не божевільний я, – гукнув Онисько,
Це не Іван – Дарина це... Вона...
Всі голови схилили зовсім низько,
І навіть ті, хто сам її не знав.
Тут отаман, поважно і статечно,
Як личило у горі козаку:
– Нам лити сльози якось недоречно...
За упокій ми вип’ємо гірку.
Сама вона себе перехрестила
І стала козаком – отож – Іван...
І хоч із горем справитись несила,
Ви – козаки, а я – Ваш отаман.
Ми козака ховаємо – не дівку,
І козаку ми славу воздамо.
Сьогодні ми у гострім поєдинку
Ще не одного тут покладемо.
У кожного – прихована сльоза...
– Спи, побратиме, друже наш, Іване, –
Онисько майже пошепки сказав:
– Вона тебе любила, отамане...
І десь летіла трепетна душа,
І кожен чув німе її благання –
Воно було єдине і останнє:
– Прийміть мене до вашого коша.

* * *

Козаку на віку
Випало чимало:
Хоч сумуй, хоч танцюй, -
Люлька та кресало.
Та ще кінь вороний,
Небом шита хата,
Та зате ворогів
По сотні на брата.
Та ще слава гуде,
Козацькая слава.
Як в бою упаде -
Китайка кривава.

“Я той, хто край свій захищав
І йшов за нього в бій.
Той, хто лани його топтав, -
Навіки ворог мій.
Шаблюка гостра у руках -
І гине басурман.
Не рік гуляю в козаках
Й своїх не лічу ран”.

Реве Дніпро, бо вже й йому несила
Дивитись на столочені лани.
Реве Дніпро. Він чує плач ясиру,
Він чує плач невольника сумний...

“Поможи нам, Дніпре сивий,
Не топн козацьких чайок!
Дай наснаги нам і сили
Погуляти в Чорнім морі,
Повернуть синів і дочок
З басурманської неволі!”

- Про що задумавсь,
Відважний Хмелю,
Сотників сину?
- Про край мій рідний,
Про люд мій бідний,

Про Україну.
Що турок топче
Землі моєї
Розкішні трави,
І що татарин
Жене в неволю
Дівча русяве.
Що на галерах
Невольник точить
Сльозу криваву,
Що кінь мій чує
Похід урочий,
Козацьку славу
- Що ж далі, Хмелю,
Відважний сину
Ти меш робити?
- Ляхів і турків
Разом з Москвою
Ми будем бити.
Бо московити
Одної крові
І віри з нами.
Тож будем з ними
Навіки разом,
Навік братами.

Дзвонить славний Переяслав,
Гуде чесним людом:
Із Москвою навік-віки?
- Будем! Будем! Будем?
- Хай віднині наша стане
Сукупна держава!
- Слава гетьману Богдану!
- Слава! Слава! Слава!
Минають роки і століття.
Замок переяславський дзвін...
І в край мій прийшло лихоліття,

*З усіх задало сторін.
Неволя і панська, і царська -
Нестерпне подвійне ярмо.
Заснула десь слава козацька
В степах придніпровських давно.*

*Ой краще б, Хмелю,
Ти не родився
В лиху годину!
Занапастив-єс
Запропастив-єс
Нам Україну!
Віддав задаром...
Як не татарам,
То московитам...
Кигиче чайка,
Ридає чайка
Над білим світом...
Зайшлася криком
Під черевиком,
Під чоботищем...
В степу десь плаче
Снага козача.
А вітер свище...
Горить Батури...
Стікають кров'ю
Маленькі діти...
Скрізь безталання,
Скрізь безголів'я...
Куди нам дітись?..
Що ж ти накоїв,
Відважний Хмелю,
Сотників сину?
Занапастив ти
Козачу славу
І Україну.*

Де ви, відважні діти України?
Поснули? Мовчите... Мовчіть, терпіть!
Бодай заціпило! В яку лиху годину
Земля родила вас - о кров і піт?!
Глухі не чують стогону народу.
Німі, хоч чують... чують та мовчать,
Невольники лиш мріють про свободу.
Не слухають, як предки їх кричать.
Не чують, як ридають мертві душі,
Понад Дніпром блукаючи вночі.
До помсти кличе нас Мар'яна з Буші,
І точить Гонта праведні мечі.
Прокидайся, нескорена й горда,
Рідна Земле, готуйся до бою!
Ми поборем вселюдського ворога
Або разом загинем з тобою.
Ні, не згинем, не можемо згинути,
Бо безсмертні Дніпрові пороги.
Та й чи може Господь нас покинути,
Зупинити посеред дороги?
Заспівай нам, кобзарю, історію,
Бо вона в твоїй пісні та думі.
А кумири, що ми собі створюєм,
Хай зникають в Дніпровському шумі.
Бо привезені ідоли нащо нам?
Маєм землю свою і державу.
Бо народ мій поклониться пращурам
І згадає козацькую славу.
Заспівай же нам, сивий мій соколе,
Про колишнє і про сьогоденне.
Хай же пісня струною високою
Синь небесну торкне за стремено.
Ми нічого не робимо зопалу,
В нас доволі і розуму, й сили.
Воскресили історію з попелу,
Україну свою воскресили.

СЛОВО ПРО АВТОРА

Кожна людина має свій зірковий час. Він настає не тоді, коли його чекають, а тоді, коли все зроблено для його настання. Потрібні великі зусилля, щоби заслужити зіркову годину, а основне - терпіння, милосердя і велика любов. Тетяна Фролова у другій збірці “Виклик долі” писала: “Очевидно, за моє терпіння Бог мені, сліпій, послав прозріння...” Тоді вона ще не була впевнена, що почалася щаслива смуга у її житті, і що, дійсно, за її терпіння Бог пошле їй винагороду.

За довгі роки надто виснажливого і мужнього життя у Тетяни зібралось безмір невисловлених почуттів, болів... І вулкан вибухнув. Талант, про який і ніхто досі не відав, спалахнув, заструмився. Кратер його не згасає, він нуртує. За три роки маленькими гарячими потічками розтеклися по світу Тетянині душевні діти-вірші - три збірочки. Скільки у них вкладено прекрасних, задушевних слів, дум! Вони потекли до людей, щоби зцілювати їхні душі, розраджувати і втішати...

Доля подарувала Тетяні і друга, того, котрий допоміг їй повірити у свій талант, в особливе призначення. Лайош Молнар окрилив поетесу, вселив впевненість у перемогу над світом сірості і бездіяльності. Саме завдяки наполегливості вірного однодумця, незрячого кобзаря, вірші Тетяни Фролової стали відомі багатьом шанувальникам відвертої, чистої поезії. Тож, коли жінка має таку підтримку, коли любить і кохана, тоді ніякі сили не в змозі перешкодити розбивати задубілі серця, долати кар’єристичні канони. І коли таланту допомагає одухотворена, наполеглива людина, то цей вогонь розгорається потужніше і шле своє тепло і любов іншим...

Тетяна Фролова за три роки з невідомої жінки, вчительки літератури і мови у школі незрячих перетворилася у народну поетесу. І не тільки тому, що її

поезія просякнута думками простого народу, але й тому, що її слово звернене до цього народу, звідки вона родом. Її поезія стала народною ще й тому, що слово її закликає, хвилює, воно сповнене тих почуттів, якими живе чесна і лірична душа. Це слово не тільки у збірочках, воно звучить на сцені, у піснях, котрі читають і співають Тетяна і Лайош перед глядачами. А коли слово поета у серцях людей, коли поет несе його у маси, то чи можна заперечити, що це не народна поетеса?

Тетяна Фролова - велика патріотка України. І це не голослівно. Це відчувається у кожному вірші, у висновках, які витікають зі змісту поезії. Вона любить свій край, його минуле, сучасне, любить за красу полів і лісів, за пережиті роки поневолення, вона вірить, що тільки справжні українці врятують край від загибелі. Поетеса любить любов'ю дочки - ні за що і за все, вона не шукає вишуканих слів, але ця любов вислизає з контексту кожного зболеного вірша. Вона не ганьбить край, українок, але боляче переживає наші приниження і вади. У її поезії стогоном пролягає заклик до дії, до віри, любові, до самозречення заради Батьківщини... То що ж може бути сильніше за слово поета?

Якої б теми не торкалася поетеса, усе у неї проходить крізь призму непокірного серця, котре боляче сприймає докільця, жагуче прагне злагоди і гармонії. Неспокій, переживання авторки пекельно лягають у рядки, котрі вона вибиває шрифтом Брайля. Кожну тему, кожен вірш вона виношує, мов дитя, щоби потім пустити у світ, розбудити його, сколихнути, зачарувати...

Четверта збірка поезій "Зачерпніть води в долоні" - вагомий доробок поетеси. Почитавши його, розумієш, який світ багатогранний і таємничий! Скільки ще незвіданого і загадкового заховано у кожному слові, у глибинах людської свідомості!

Хочеться, щоб цей творчий запал, оцей поетичний кратер вивертав все нові та нові полум'яні вірші,

щоби вони, загартовані у серці мужньої, ласкавої, доброї, веселої жінки, заворожували заснулі серця, щоби вони заліковували душевні рубці, розвіювали тривоги і відчаї, вселяли надії на час, який безумовно настане після сірих буднів... Твори Тетяни Фролової вчать любити, розуміти і людей, і дітей, вчать бережливіше ставитись до сокровених куточків душі інших. На прикладі свого життя авторка показує, що можна здолати будь-які перешкоди, якщо є чисте серце, чисті помисли і чесні дії...

В одному зі своїх віршів, присвяченому Тетяні і Лайошу, я запитувала: “Хіба можна сміятися, коли серце плаче?.. Хіба можна писати й складати вірші, тим паче, коли затуманені очі й людина зовсім не бачить?”... І знаючи Тетяну, її творчість, відповідала: “Можна, коли ти мужня... Можна сміятися., коли душа співає... Можна над світом зрячим голосно заспівати, щоби цей світ побачив, яка у незрячих вдача!..” І Тетяна з Лайошем це довели протягом трьох років. Я вчуся у них мужності, впевненості, терпіння. І часто розповідаю іншим про двох творчих талановитих людей, мужніх і красивих душею, котрі творять живу поезію, йдуть з чистою, мов сльоза, краплинкою нектару до людей, засівають зерна правди і любові. Вони не байдикують, вони творять. І, мов годинник, постійно і наполегливо працюють. А за усі старання, за натхнення, за талант, невтомність Бог посилає нові творчі злети і незгасиму любов до тих, кому присвячені вірші.

То дай же Боже Тетяні Фроловій, щоб не висихала народна духовна криниця її поезії, котра живить цілющою водою наші зневірені і змурдовані душі!...

Ірина Цельняк

Зміст

Замість передмови	3
Зачерпніть води в долоні!	5
На руїнах батьківської хати	7
Принципи буття (як я їх собі уявляю)	9
Чумаки	11
Нехай ніким не буду я почута.. ..	12
Молитва	12
Я люблю тебе, світе	13
Летіла жар-птиця	14
Виходь на вовка	15

ДО МУЗИ

Вони зупинились в моєму гаю	16
Яка у тебе поетична школа?... ..	17
Підкуй, ковалю, мені Пегаса	18
Приходь, моя музо	19
Розлилася повінь	20

ЛЬВОВУ

Дощі у Львові	21
Осінь вже ходить по Львову	22
Галичанка	23
Я стояв під вікном у львів'янки	24
Я до Карпат приходжу на поклін	25
Ти так далеко	26
Хто ще досі не жонатий	27

МІНІАТЮРИ

I. Симфонія дощу	28
II. Зірвані тюльпани	28
III. Кувала зозуля.	29

ЖІНЦІ

Ода жінці	30
Якби я була чаклунка.. ..	30

Доля	32
Жінка, тиха й покірна, живе на землі... ..	33
За щастя своє ілюзорне	34
Зупиніться, огляньтесь	35
Дитина народилась на землі... ..	36
Мати купала дитину... ..	36
Пророцтво	37
Енелоти з енело	39
Томагочі	41
Ніс лелека на крилі	42
Синові (Саші Фролову)	42
Я ще не все сказала про любов	43
Весна не забарилась	44
Мушиш	45
Так рано	46
Провина	47
Я не чекаю ні слова, ні жесту... ..	48
Якщо розлучить доля нас	48
Я вас любила	49
Не шукай мене ніколи	50
Чекай мене	51
Я прийшла	52
Чи хто тебе зачаклував?	53
Не віддам	53
Люди говорять про небо, про космос	54
А на вербі гойдалося гніздечко	55

З СУМНИХ МЕЛОДІЙ

Сумний вірш	56
З вітром розмовляючи	57
Весна без тебе	59
Я не знаю, що буде потому	60
З товарищем гіркий полин я вип'ю	61
Історія одного собаки	62
Весна не забарилась	64

ВІРШІ ДЛЯ ЮРАСИКА

У бабусинім дворі.....	65
Білочко, білочко.....	65
В кошеняти горе.....	66
Про хом'яка.....	67
Про ведмежатко.....	68
Чому плакав ведмедик.....	69
Два сонечка.....	71
Тихо плаче сон в колисці.....	72
Недоказана казка.....	73
Солодкий сон.....	74

ЗИМОВІ МОТИВИ

Мете хурделиця.....	77
Сніжна королева.....	77
Дзвенять сніжинки і лягають пухом.....	79
Відщедрувалось, відколядувалось,.....	80

ПОЕМИ

Поема про біль.....	81
Прийміть мене до вашого коша або Іван – онук Феська.....	89
Козаку на віку.....	105
Слово про автора.....	109

Літературно-художнє видання

Тетяна ФРОЛОВА

Зачерпніть води в долоні

Поезії

Редактор Ірина Цельняк

Обкладинка Тетяни Коломийчук

Здано в набір 2.06.99. Підписано до друку 29.06.99.

Формат 70х90/32. Друк офсетний. Папір офсетний.

Ум. друк. арк. Обл. –вид. арк. Ум. фарбовідб.

Вид. № 3. Зам. №

Видавництво “Край”.

290008, Львів, Підвальна, 3

Комп’ютерний набір та верстка КЦ “Фенікс”.

290012, Львів, вул. Сахарова, 7.